

ÅLANDS KONSTITUTION

Separat bilaga med författningstexter

RÄTTSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN VID ÅBO AKADEMI
PUBLIKATIONER, SERIE K, NR 39, 2005

ÅLANDS KONSTITUTION

Separat bilaga med författningstexter

**RÄTTSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN VID ÅBO AKADEMI
PUBLIKATIONER, SERIE K, NR 39, 2005**

ISBN 952-12-1566-6

Publicerad av:
Rättsvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi
Gezeliusgatan 2
20500 Åbo

Tryckt av Painotalo Gillot Oy
Åbo, 2005

FÖRORD

Detta häfte med författningstexter är en separat bilaga till min framställning *Ålands konstitution – en sammanställning av material och tolkningar i anslutning till självstyrelselag för Åland* (Åbo Akademis Förlag: Åbo, 2005, ISBN 951-765-249-6). Avsikten med den separata bilagan är att underlätta läsandet av boken.

Bilagan innehåller tre rikslagar av konstitutionell natur, Finlands grundlag, självstyrelselag för Åland och jordförvärvslag för Åland. De tre lagarna har kopierats ur Finlex och de reflekterar normernas innehåll i slutet av april 2005. Uppdaterad lagstiftning kan efter denna tidpunkt erhållas genom <http://www.finlex.fi/sv>. Tillstånd för publicering av de tre lagarna har getts av Edita Publishing genom förlagschef Jari Linhala.

Bilagan innehåller inte de åländska lagar som genom kvalificerad lagstiftningsordning kan anses vara av konstitutionell natur, dvs. lagtingsordningen (11/1972), landskapslagen om landskapsstyrelsen (42/1971), landskapslagen om jordförvävrsrätt och jordförvävstillstånd (68/2003), landskapslagen om vissa grunder för landskapets hushållning (22/1983) och landskapslagen om rösträtt och valbarhet i kommunalval för personer som saknar åländsk hembygdsrätt (63/1997). För dessa lagars del hänvisas till verket *Ålands lagsamling 2004* eller till den elektroniska lagsamlingen eller Ålands författningssamling i elektronisk form vid <http://www.ls.aland.fi/lag.pbs>.

Åbo den 21 april 2005

Markku Suksi

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Finlands grundlag	1
2. Självstyrelselag för Åland	26
3. Jordförvärvslag för Åland	46

1. FINLANDS GRUNDLAG 11.6.1999/731

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen anger, föreskrivs:

1 kap. Statsskickets grunder

1 § Statsskick

Finland är en suverän republik.

Finlands konstitution är fastslagen i denna grundlag. Konstitutionen skall trygga människovärdets okränkbarhet och den enskilda människans frihet och rättigheter samt främja rättvisa i samhället.

Finland deltar i internationellt samarbete i syfte att säkerställa fred och mänskliga rättigheter samt i syfte att utveckla samhället.

2 § Demokrati samt rättsstatsprincipen

Statsmakten i Finland tillkommer folket, som företräds av riksdagen.

Till demokratin hör att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling.

All utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas.

3 § Parlamentarism och fördelning av statliga uppgifter

Den lagstiftande makten utövas av riksdagen, som också fattar beslut om statsfinanserna.

Regeringsmakten utövas av republikens president samt statsrådet, vars medlemmar skall ha riksdagens förtroende.

Den dömande makten utövas av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

4 § Finlands territorium

Finlands territorium är odelbart. Rikets gränser kan inte ändras utan riksdagens samtycke.

5 § Finskt medborgarskap

Barn får finskt medborgarskap vid födelsen och genom föräldrarnas medborgarskap enligt vad som närmare bestäms genom lag. Enligt grunder som bestäms i lag kan medborgarskap också beviljas efter anmälan eller på ansökan.

Ingen kan fråntas eller befrias från sitt finska medborgarskap annat än på i lag bestämda grunder och under förutsättning att han eller hon har eller får medborgarskap i en annan stat.

2 kap. Grundläggande fri- och rättigheter

6 § Jämlikhet

Alla är lika inför lagen.

Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Barn skall bemötas som jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

Jämställdhet mellan könen i samhällelig verksamhet och i arbetslivet främjas enligt vad som närmare bestäms genom lag, särskilt vad gäller lönesättning och andra anställningsvillkor.

7 § Rätten till liv, personlig frihet och integritet

Alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet.

Ingen får dömas till döden eller torteras eller utsättas för någon annan behandling som kränker människovärdet.

Den personliga integriteten får inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund. Straff som innefattar frihetsberövande får dömas ut endast av domstol. Lagligheten av andra frihetsberövanden skall kunna underkastas domstolsprövning. Rättigheterna för den som har berövats sin frihet skall tryggas genom lag.

8 § Den straffrättsliga legalitetsprincipen

Ingen får betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. För brott får inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks.

9 § Rörelsefrihet

Finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet har rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort.

Var och en har rätt att lämna landet. Denna rätt kan begränsas genom lag, om det är nödvändigt för att säkerställa rättegång eller verkställighet av straff eller för att säkerställa att skyldigheten att försvara landet fullgörs.

Finska medborgare får inte hindras att resa in i landet, landsförvisas eller mot sin vilja utlämnas eller föras till ett annat land.

Rätten för utlänningar att resa in i Finland och att vistas i landet regleras genom lag. En utlänning får inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet.

10 § Skydd för privatlivet

Vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar.

Genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Genom lag kan också bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehem-

ligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande.

11 § Religions- och samvetsfrihet

Var och en har religions- och samvetsfrihet.

Till religions- och samvetsfriheten hör rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning.

12 § Yttrandefrihet och offentlighet

Var och en har yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Bestämmelser om sådana begränsningar i fråga om bildprogram som är nödvändiga för att skydda barn kan utfärdas genom lag.

Handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna är offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar och upptagningar.

13 § Mötes- och föreningsfrihet

Var och en har rätt att utan tillstånd anordna sammankomster och demonstrationer samt att delta i sådana.

Var och en har föreningsfrihet. Föreningsfriheten innefattar rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i föreningars verksamhet. Den fackliga föreningsfriheten och friheten att organisera sig för att bevaka andra intressen är likaså tryggad.

Närmare bestämmelser om mötesfriheten och föreningsfriheten utfärdas genom lag.

14 § Rösträtt och rätt till inflytande

Varje finsk medborgare som har fyllt aderton år har rätt att rösta i statliga val och folkomröstningar. Om valbarhet i statliga val gäller vad som särskilt bestäms i denna grundlag.

Varje finsk medborgare och varje i Finland stadigvarande bosatt utlänning som har fyllt aderton år har rätt att rösta i kommunalval och kommunala folkomröstningar enligt vad som bestäms genom lag. Om rätten att i övrigt ta del i kommunernas förvaltning bestäms genom lag.

Det allmänna skall främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv.

15 § Egendomsskydd

Vars och ens egendom är tryggad.

Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag.

16 § Kulturella rättigheter

Alla har rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning. Bestämmelser om läroplikten utfärdas genom lag.

Det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv.

Vetenskapens, konstens och den högsta utbildningens frihet är tryggad.

17 § Rätt till eget språk och egen kultur

Finlands nationalspråk är finska och svenska.

Vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk skall tryggas genom lag. Det allmänna skall tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder.

Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp skall tryggas genom lag.

18 § Näringsfrihet och rätt till arbete

Var och en har i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Det allmänna skall sörja för skyddet av arbetskraften.

Det allmänna skall främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. Bestämmelser om rätten till sysselsättningsfrämjande utbildning utfärdas genom lag.

Ingen får avskedas från sitt arbete utan laglig grund.

19 § Rätt till social trygghet

Alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv har rätt till oundgänglig försörjning och omsorg.

Genom lag skall var och en garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsoförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare.

Det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna skall också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Det allmänna skall främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende.

20 § Ansvar för miljön

Var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet.

Det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

21 § Rättsskydd

Var och en har rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan.

Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag.

22 § Respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna

Det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

23 § De grundläggande fri- och rättigheterna under undantagsförhållanden

Genom lag kan införas sådana tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna som är förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna och som är nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp.

3 kap. Riksdagen och riksdagsledamöterna

24 § Riksdagens sammansättning och valperiod

Riksdagen har en kammare. Riksdagen består av tvåhundra riksdagsledamöter, som väljs för fyra år åt gången.

Riksdagens mandatid inleds när resultatet av riksdagsvalet har fastställts och fortgår tills nästa riksdagsval har förrättats.

25 § Riksdagsval

Riksdagsledamöterna väljs genom direkta, proportionella och hemliga val. Alla röstberättigade har lika rösträtt.

För riksdagsval är landet med beaktande av antalet finska medborgare indelat i minst tolv och högst aderton valkretsar. Utöver detta bildar landskapet Åland en egen valkrets för val av en riksdagsledamot.

Rätt att ställa upp kandidater i riksdagsval har registrerade partier och ett i lag bestämt antal röstberättigade.

Närmare bestämmelser om tidpunkten för riksdagsval, kandidatnomineringen, valförrättningen och valkretsarna utfärdas genom lag.

26 § Förtida riksdagsval

Republikens president kan, när riksdagen är sammankallad, på motiverat initiativ av statsministern och efter att ha hört riksdagsgrupperna, bestämma att förtida riksdagsval skall förrättas. Riksdagen fattar efter detta beslut om när den avslutar sitt arbete innan valet förrättas.

Efter förtida riksdagsval sammanträder riksdagen till riksmöte första dagen i den månad som börjar näst efter nittio dagar från förordnandet om val, om inte riksdagen har bestämt en tidigare sammanträdesdag.

27 § Valbarhet och behörighet för uppdraget som riksdagsledamot

Valbar i riksdagsval är varje röstberättigad som inte är omyndig.

Till riksdagsledamöter kan dock inte väljas personer som innehar militära tjänster.

Justitiekanslern i statsrådet, riksdagens justitieombudsman, ledamöterna av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt riksåklagaren kan inte vara riksdagsledamöter. Om en riksdagsledamot väljs till republikens president eller utnämns eller väljs till något av dessa ämbeten, upphör uppdraget som riksdagsledamot den dag han eller hon valdes eller utnämndes. Uppdraget upphör också, om en riksdagsledamot förlorar sin valbarhet.

28 § Avbrott i samt befriande och skiljande från uppdraget som riksdagsledamot

Uppdraget som riksdagsledamot avbryts för den tid en riksdagsledamot är ledamot av Europaparlamentet. Uppdraget som riksdagsledamot sköts då i stället av ledamotens ersättare. Uppdraget som riksdagsledamot avbryts också för den tid en riksdagsledamot fullgör sin värnplikt.

Riksdagen kan på begäran av en riksdagsledamot bevilja denne befrielse från uppdraget som riksdagsledamot, om riksdagen anser att det finns en godtagbar orsak till detta.

Om en riksdagsledamot på ett väsentligt sätt och upprepade gånger försummar att sköta sitt uppdrag som riksdagsledamot, kan riksdagen, efter att ha inhämtat ställningstagande av grundlagsutskottet och genom ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, skilja ledamoten från uppdraget antingen helt eller för en bestämd tid.

Om en riksdagsledamot genom en verkställbar dom har dömts till fängelse för ett uppsåtligt brott eller till straff för valbrott, kan riksdagen pröva om han eller hon fortfarande skall få vara riksdagsledamot. Om brottet visar att den dömda inte är värd det förtroende och den aktning som uppdraget som riksdagsledamot förutsätter, kan riksdagen, efter att ha inhämtat ställningstagande av grundlagsutskottet och genom ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna, förklara att uppdraget som riksdagsledamot har upphört.

29 § Riksdagsledamöternas oberoende

Varje riksdagsledamot är skyldig att i sitt uppdrag handla som rätt och sanning hjuder. Ledamoten skall därvid iakttä grundlagen och är inte bunden av andra bestämmelser.

30 § Riksdagsledamöternas immunitet

En riksdagsledamot får inte förhindras att utöva sitt uppdrag som riksdagsledamot.

En riksdagsledamot får inte åtalas eller berövas sin frihet för åsikter som ledamoten yttrat i riksdagen eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende, om inte riksdagen samtyckt till åtgärden genom ett beslut som har fattats med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna.

Om en riksdagsledamot har anhållits eller häktats, skall riksdagens talman genast underrättas om detta. En riksdagsledamot får inte utan riksdagens samtycke anhållas eller häktas före rättegång, om inte ledamoten av vägande skäl misstänks vara skyldig till ett brott för vilket det lindrigaste straffet enligt lag är fängelse i minst sex månader.

31 § Riksdagsledamöternas rätt att yttra sig och deras sätt att uppträda

Varje riksdagsledamot har rätt att i riksdagen fritt tala om alla angelägenheter som debatteras samt om behandlingen av dem.

Riksdagsledamöterna skall uppträda sakligt och värdigt och utan att kränka andra. Om en riksdagsledamot bryter mot detta, kan talmannen påpeka detta eller förbjuda ledamoten att fortsätta tala. En riksdagsledamot som upprepade gånger bryter mot ordningen kan tilldelas varning av riksdagen eller utestängas från riksdagens sammanträden för högst två veckor.

32 § Jäv för riksdagsledamöter

En riksdagsledamot är jävig att delta i beredningen och beslutsfattandet i ärenden som gäller ledamoten personligen. I plenum får riksdagsledamoten dock delta i debatten i ärendet. I ett utskott får en riksdagsledamot inte heller delta i behandling som gäller undersökning av hans eller hennes tjänsteåtgärder.

4 kap. Riksdagens verksamhet

33 § Riksmöte

Riksdagen sammanträder årligen till riksmöte vid en tidpunkt som riksdagen bestämmer. Republikens president förklarar därefter riksmötet öppnat.

Riksmötet fortgår till dess följande riksmöte sammanträder. Valperiodens sista riksmöte fortgår dock till dess riksdagen beslutar avsluta arbetet. Presidenten förklarar därefter riksdagens arbete avslutat för den valperioden. Riksdagens talman har dock rätt att vid behov sammankalla riksmötet på nytt innan nytt val förrättas.

34 § Riksdagens talman och talmanskonferensen

Riksdagen väljer inom sig för varje riksmöte en talman och två vice talmän.

Val av talman och vice talmän förrättas med slutna sedlar. I valet blir den riksdagsledamot vald som får mer än hälften av de avgivna rösterna. Om ingen har fått behövlig majoritet av de avgivna rösterna vid de två första omröstningarna, blir den ledamot vald som vid den tredje omröstningen får flest röster.

Talmannen och vice talmännen samt utskottens ordförande bildar talmanskonferensen. Talmanskonferensen ger anvisningar om hur riksdagsarbetet skall ordnas och beslutar, enligt vad som särskilt bestäms i denna grundlag eller i riksdagens arbetsordning, om förfarandet vid behandlingen av ärenden under riksmöte. Talmanskonferensen kan ta initiativ till stiftande av en lag om riksdagens tjänstemän och till utfärdande av en arbetsordning för riksdagen, liksom även initiativ till ändring av dem, samt lägga fram förslag till andra bestämmelser om riksdagens verksamhet.

35 § Riksdagens utskott

Riksdagen tillsätter för varje valperiod följande utskott: stora utskottet samt grundlagsutskottet, utrikesutskottet, finansutskottet och övriga permanenta utskott som nämns i riksdagens arbetsordning. Riksdagen kan dessutom tillsätta tillfälliga utskott för att bereda eller undersöka särskilda ärenden.

Stora utskottet har tjugofem medlemmar. Grundlagsutskottet, utrikesutskottet och finansutskottet har minst sju medlemmar. De andra permanenta utskotten har minst elva medlemmar. Utskotten har dessutom ett behövligt antal ersättare.

Ett utskott är beslutfört när minst två tredjedelar av medlemmarna är närvarande, om inte ett högre antal föreskrivs för något särskilt ärende.

36 § Andra organ och företrädare som riksdagen väljer

Riksdagen väljer fullmäktige att övervaka folkpensionsanstaltens förvaltning och verksamhet enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Riksdagen väljer andra organ som behövs, enligt vad som bestäms i denna grundlag, i någon annan lag eller i riksdagens arbetsordning.

Bestämmelser om hur riksdagen väljer företrädare i organ som bygger på internationella fördrag eller i andra internationella organ utfärdas genom lag eller i riksdagens arbetsordning.

37 § Val av riksdagens organ

Utskotten och övriga organ i riksdagen tillsätts under valperiodens första riksmöte för hela valperioden, om inte något annat bestäms i denna grundlag, i riksdagens arbetsordning eller i en instruktion som riksdagen antagit för organet i fråga. Riksdagen kan dock på förslag av talmanskonferensen under valperioden besluta tillsätta ett organ på nytt.

Riksdagen förrättar valet av utskott och andra organ. Om riksdagen inte är enig om ett val, förrättas det enligt proportionellt valsätt.

38 § Riksdagens justitieombudsman

Riksdagen väljer för en mandattid på fyra år en justitieombudsman samt två biträdande justitieombudsmän, som skall ha utmärkta lagkunskaper. Angående de biträdande justitieombudsmännen gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om justitieombudsmannen.

Riksdagen kan, efter att ha inhämtat grundlagsutskottets ställningstagande, av synnerligen vägande skäl befria justitieombudsmannen från uppdraget före mandattidens utgång. Beslutet skall fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

39 § Hur ärenden tas upp till behandling i riksdagen

Ett ärende tas upp i riksdagen genom att regeringen överlämnar en proposition eller genom att en riksdagsledamot väcker en motion eller på något annat sätt som anges i denna grundlag eller i riksdagens arbetsordning.

Riksdagsledamöterna har rätt att väcka

- 1) lagmotioner, som innehåller förslag om stiftande av lag,
- 2) budgetmotioner, som innehåller förslag till anslag eller något annat beslut som skall tas upp i budgeten eller i en tilläggsbudget, samt
- 3) åtgärdsmotioner, som innehåller förslag om att lagberedning skall inledas eller någon annan åtgärd vidtas.

40 § Beredningen av ärenden

Regeringens propositioner, riksdagsledamöternas motioner, berättelser som lämnats till riksdagen samt övriga ärenden som bestäms i denna grundlag eller i riksdagens arbetsordning skall beredas i utskott före den slutliga behandlingen i plenum.

41 § Behandlingen i plenum

Lagförslag samt förslag till riksdagens arbetsordning tas upp till två behandlingar i plenum. Ett lagförslag som lämnats vilande eller en lag som inte har blivit stadfäst tas dock upp till endast en behandling i plenum. Övriga ärenden tas upp till en enda behandling i plenum.

Beslut i plenum fattas med flertalet av de avgivna rösterna, om inte något annat bestäms särskilt i denna grundlag. Vid lika röstetal avgör lotten, om inte kvalificerad majoritet krävs för att ett förslag skall bli godkänt. Närmare bestämmelser om röstningsförfarandet finns i riksdagens arbetsordning.

42 § Talmannens uppgifter i plenum

Talmannen sammankallar plenum, föredrar ärendena i dem och leder debatten samt övervakar att grundlagen iaktas vid behandlingen av ärenden i plenum.

Talmannen får inte vägra ta upp ett ärende till behandling eller ett förslag till omröstning, utom i det fall att talmannen anser det strida mot grundlagen eller någon annan lag eller mot ett beslut som riksdagen redan har fattat. Talmannen skall då uppge orsaken till vägran. Om riksdagen inte nöjer sig med talmannens förfarande, hänskjuts saken till grundlagsutskottet, som utan dröjsmål skall avgöra om talmannen har förfarit riktigt.

I plenum deltar talmannen inte i debatten eller i omröstningarna.

43 § Interpellation

Minst tjugo riksdagsledamöter kan framställa en interpellation till statsrådet eller till en minister i en angelägenhet som hör till statsrådets eller ministerns ansvarsområde. Interpellationen skall besvaras i riksdagens plenum inom femton dagar räknat från det den delgavs statsrådet.

Har under debatten väckts förslag om misstroende mot statsrådet eller ministern, skall riksdagen efter behandlingen av interpellationen förrätta omröstning om förtroendet.

44 § Statsrådets meddelanden och redogörelser

Statsrådet kan ge riksdagen meddelanden eller redogörelser i frågor som gäller rikets styrelse eller internationella förhållanden.

Har under debatten om ett meddelande väckts förslag om misstroende mot statsrådet eller en minister, skall riksdagen efter behandlingen av meddelandet förrätta omröstning om förtroendet. Vid behandlingen av en redogörelse kan beslut inte fattas om förtroende för statsrådet eller en medlem av statsrådet.

45 § Spörsmål, upplysningar och debatter

Varje riksdagsledamot har rätt att ställa spörsmål till en minister i frågor som gäller dennes ansvarsområde. Närmare bestämmelser om hur spörsmål ställs och besvaras ges i riksdagens arbetsordning.

Statsministern eller en minister som statsministern utser kan ge riksdagen upplysningar i aktuella frågor.

Debatter om aktuella frågor kan ordnas i plenum enligt vad som närmare bestäms i riksdagens arbetsordning.

Riksdagen fattar inte beslut i frågor som avses i denna paragraf. Vid behandlingen av dessa frågor kan undantag göras från det som i 31 § 1 mom. sägs om anföranden.

46 § Berättelser till riksdagen

Regeringen skall årligen lämna riksdagen en berättelse om sin verksamhet och om sina åtgärder med anledning av riksdagens beslut samt en berättelse om skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts.

Riksdagen skall ges andra berättelser enligt vad som bestäms i denna grundlag, annan lag eller riksdagens arbetsordning.

47 § Riksdagens rätt att få information

Riksdagen har rätt att av statsrådet få de upplysningar som behövs för behandlingen av ett ärende. Den minister som saken gäller skall se till att utskott eller andra riksdagsorgan utan

dröjsmål får handlingar och andra upplysningar som de behöver och som finns hos myndigheterna.

Varje utskott har rätt att av statsrådet eller respektive ministerium få utredningar i frågor som hör till utskottets behörighetsområde. Utskottet kan med anledning av utredningen ge ett yttrande till statsrådet eller ministeriet.

En riksdagsledamot har rätt att av myndigheterna få sådana för uppdraget som riksdagsledamot behövliga uppgifter i myndigheternas besittning som inte skall hållas hemliga eller som inte gäller en proposition om statsbudgeten under beredning.

Angående riksdagens rätt att få information i internationella frågor gäller dessutom vad som sägs på andra ställen i denna grundlag.

48 § Ministrarnas samt justitieombudsmannens och justitiekanslerns rätt att närvara

Ministramna har rätt att närvara och delta i debatten i plenum även om de inte är riksdagsledamöter. En minister kan inte vara medlem i ett riksdagsutskott. En minister som enligt 59 § sköter republikens presidents uppgifter får inte samtidigt delta i riksdagsarbetet.

Riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet får vara närvarande och delta i debatten i plenum när deras egna berättelser eller andra ärenden som väckts på deras initiativ behandlas.

49 § Fortsatt behandling av ärenden

Har behandlingen av ett ärende inte slutförts under ett riksmöte, fortsätter den under följande riksmöte, om inte riksdagsval har förrättats däremellan.

Behandlingen av interpellationer och statsrådets meddelanden fortsätter dock inte under följande riksmöte. Behandlingen av statsrådets redogörelser fortsätter endast om riksdagen beslutar så.

Behandlingen av ett internationellt ärende som är anhängigt i riksdagen kan vid behov fortsätta även under ett riksmöte som följer efter riksdagsval.

50 § Offentligheten i riksdagens verksamhet

Riksdagens plenum är offentliga, om inte riksdagen av synnerligen vägande skäl beslutar något annat i ett enskilt ärende. Riksdagen publicerar riksdagshandlingarna enligt vad som närmare bestäms i riksdagens arbetsordning.

Utskottens sammanträden är inte offentliga. Ett utskott kan dock bestämma att dess sammanträde är offentligt till den del utskottet inhämtar upplysningar för behandlingen av ett ärende. Utskottens protokoll och därtill hörande andra handlingar är offentliga, om det inte av tvingande skäl bestäms något annat i riksdagens arbetsordning eller utskottet beslutar något annat i ett enskilt ärende.

Utskottens medlemmar skall iaktta sådan sekretess som utskotten av tvingande skäl anser att ett ärende särskilt kräver. Vid behandlingen av Finlands internationella förhållanden eller ärenden som gäller Europeiska unionen skall medlemmarna dock iaktta sådan sekretess som utrikesutskottet eller stora utskottet efter att ha hört statsrådet har ansett att ärendets art kräver.

51 § Språket i riksdagsarbetet

I riksdagsarbetet används finska eller svenska.

De handlingar som behövs för att ett ärende skall tas upp i riksdagen skall regeringen och andra myndigheter överlämna på finska och svenska. Riksdagens svar och skrivelser, ut-

skottens betänkanden och utlåtanden samt talmanskonferensens skriftliga förslag skall likaså avfattas på finska och svenska.

52 § Riksdagens arbetsordning samt reglementen och instruktioner

Närmare bestämmelser om förfarandet under riksmötena samt om riksdagens organ och riksdagsarbetet utfärdas i riksdagens arbetsordning. Arbetsordningen skall godkännas i plenum i den ordning som gäller för behandling av lagförslag och publiceras i Finlands författningssamling.

Riksdagen kan utfärda reglementen för riksdagens interna förvaltning, för val som riksdagen förrättar och för annan detaljerad reglering av riksdagsarbetet. Dessutom kan riksdagen anta instruktioner för de organ som den utser.

53 § Folkomröstning

Beslut om att ordna rådgivande folkomröstning fattas genom en lag, som skall innehålla bestämmelser om tidpunkten för omröstningen och om de alternativ som skall föreläggas de röstande.

Bestämmelser om förfarandet vid folkomröstning utfärdas genom lag.

5 kap. Republikens president och statsrådet

54 § Val av republikens president

Republikens president utses genom direkt val för en ämbetsperiod av sex år. Presidenten skall vara infödd finsk medborgare. En och samma person kan väljas till president för högst två ämbetsperioder i följd.

Den kandidat som i valet har fått mer än hälften av de avgivna rösterna blir vald till president. Har ingen av kandidaterna fått majoriteten av de avgivna rösterna, skall nytt val förrättas mellan de två kandidater som fått flest röster. Till president väljs då den kandidat som i det nya valet har fått flest röster. Om endast en kandidat har uppställts, blir han eller hon utsedd till president utan val.

Rätt att ställa upp en kandidat vid presidentval har dels ett registrerat parti från vars kandidatlista valts in minst en riksdagsledamot vid det senaste riksdagsvalet, dels tjugotusen röstberättigade. Bestämmelser om tidpunkten för val och närmare bestämmelser om förfarandet vid val av president utfärdas genom lag.

55 § Presidentens ämbetsperiod

Republikens president tillträder sitt ämbete första dagen i den månad som följer efter valet.

Presidentens ämbetsperiod upphör när den president som väljs i följande val tillträder.

Om presidenten avlider eller om statsrådet konstaterar att presidenten har bestående förhinder att utöva sitt ämbete, skall en ny president väljas så snart som möjligt.

56 § Högtidlig försäkran

När presidenten tillträder sitt ämbete skall han eller hon införa riksdagen avge följande högtidliga försäkran:

"Jag --, som av Finlands folk har valts till president för republiken Finland, försäkrar att jag i utövningen av presidentämbetet redligt och troget skall följa republikens konstitution och lagar samt efter all min förmåga främja det finska folkets välfärd."

57 § **Presidentens uppgifter**

Republikens president sköter de uppgifter som nämns i denna grundlag eller särskilt i någon annan lag.

58 § **Presidentens sätt att fatta beslut**

Republikens president fattar sina beslut i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande.

Om presidenten inte avgör saken i enlighet med statsrådets förslag, återgår ärendet till statsrådet för beredning. Gäller saken överlämnande eller återtagande av en proposition, fattas beslutet därefter i enlighet med statsrådets nya förslag.

Med avvikelse från vad som sägs i 1 mom. fattar presidenten i följande fall beslut utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande:

- 1) utnämning av statsrådet och dess medlemmar samt avsked åt statsrådet eller en medlem av statsrådet,
- 2) förordnande om förtida riksdagsval,
- 3) benådning samt sådana andra i lag särskilt nämnda ärenden som gäller enskilda personer eller som på grund av sitt innehåll inte förutsätter behandling i statsrådets allmänna sammanträde, samt
- 4) i självstyrelselagen för Åland avsedda andra ärenden än sådana som gäller landskapets ekonomi.

Ärendena föredras för presidenten av den minister som är behörig i saken. En sådan ändring av statsrådets sammansättning som gäller hela statsrådet föredras dock av en behörig föredragande i statsrådet.

Presidenten beslutar i militära kommandomål under medverkan av ministern i enlighet med vad som bestäms närmare genom lag. I militära utnämningsärenden och i ärenden som gäller republikens presidents kansli fattar presidenten beslut på det sätt som bestäms genom lag.

59 § **Förhinder för presidenten**

När republikens president har förhinder sköts presidentens uppgifter av statsministern eller, om också statsministern har förhinder, av den minister som är statsministerns ställföreträdare.

60 § **Statsrådet**

Till statsrådet hör statsministern och ett behövligt antal andra ministrar. Ministrarna skall vara för redbarhet och skicklighet kända finska medborgare.

Ministrarna svarar inför riksdagen för sina ämbetsåtgärder. Varje minister som i statsrådet har deltagit i behandlingen av ett ärende svarar för beslutet, om han eller hon inte har anmält avvikande mening till protokollet.

61 § **Regeringsbildning**

Riksdagen väljer statsministern, som republikens president därefter utnämner till uppdraget. De övriga ministrarna utnämns av presidenten i enlighet med förslag av den som valts till statsminister.

Innan statsministern väljs förhandlar riksdagsgrupperna om regeringsprogrammet och statsrådets sammansättning. Utifrån resultatet av dessa överläggningar meddelar presidenten efter att ha hört riksdagens talman vem som är statsministerkandidat. Om kandidaten vid öp-

pen omröstning i riksdagen har fått mer än hälften av de avgivna rösterna, väljs han eller hon till statsminister.

Får kandidaten inte den majoritet som krävs, skall en ny kandidat ställas upp i samma ordning. Om inte heller den nya kandidaten får mer än hälften av de avgivna rösterna, skall valet av statsminister förrättas genom öppen omröstning i riksdagen. Den som härvid får flest röster blir vald.

När statsrådet utnämns och när dess sammansättning ändras på ett betydande sätt skall riksdagen vara sammankallad.

62 § **Meddelande om regeringsprogrammet**

Statsrådet skall utan dröjsmål överlämna sitt program till riksdagen i form av ett meddelande. Samma förfarande skall iaktas när statsrådets sammansättning ändras på ett betydande sätt.

63 § **Ministrarnas bindningar**

En medlem av statsrådet får inte under sin tid som minister sköta en offentlig tjänst eller sådant annat uppdrag som kan inverka menligt på ministeruppdraget eller äventyra förtroendet för ministrarnas verksamhet som medlem av statsrådet.

Varje minister skall utan dröjsmål efter utnämningen ge en för riksdagen avsedd redogörelse för sin näringsverksamhet, sitt ägande i företag och annan betydande förmögenhet samt för sådana uppdrag och andra bindningar vid sidan av ministrarnas tjänsteåligganden som kan ha betydelse vid bedömningen av ministrarnas verksamhet som medlem av statsrådet.

64 § **Avsked för statsrådet och ministrar**

Republikens president beviljar på begäran statsrådet eller någon minister avsked. Presidenten kan också bevilja en minister avsked på initiativ av statsministern.

Presidenten skall även utan begäran bevilja statsrådet eller en minister avsked, om statsrådet eller ministern inte längre har riksdagens förtroende.

Om en minister väljs till republikens president eller till riksdagens talman, skall ministern anses ha avgått från sitt uppdrag den dag han eller hon valdes.

65 § **Statsrådets uppgifter**

Till statsrådet hör de uppgifter som särskilt nämns i denna grundlag samt de övriga regerings- och förvaltningsärenden som enligt lag eller andra författningar skall avgöras av statsrådet eller något ministerium eller som inte har hänförts till republikens presidents eller någon annan myndighets behörighet.

Statsrådet verkställer presidentens beslut.

66 § **Statsministerns uppgifter**

Statsministern leder statsrådets verksamhet och ser till att beredningen och behandlingen av de ärenden som hör till statsrådet samordnas. Statsministern för ordet vid statsrådets allmänna sammanträde.

Om statsministern har förhinder, sköts statsministerns uppgifter av den minister som utsetts till ställföreträdare och, om också denna minister är förhindrad, av den minister som är äldst till tjänsteåren.

67 § Beslutsfattandet i statsrådet

De ärenden som hör till statsrådet avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde eller i det ministerium som saken gäller. Vid allmänt sammanträde avgörs vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Närmare bestämmelser om grunderna för hur statsrådets beslutanderätt organiseras utfärdas genom lag.

De ärenden som behandlas i statsrådet skall beredas i det ministerium som är behörigt. I statsrådet kan finnas ministerutskott för beredning av ärendena. Statsrådets allmänna sammanträde är beslutfört med fem medlemmar.

68 § Ministerierna

I statsrådet finns ett behövligt antal ministerier. Varje ministerium svarar inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör.

Ministerierna har en minister som chef.

Det högsta antalet ministerier och de allmänna grunderna för inrättande av ministerier fastställs genom lag. Bestämmelser om ministeriernas ansvarsområden och om fördelningen av ärenden mellan dem samt om andra former för organisering av statsrådet utfärdas genom lag eller statsrådsförordning.

69 § Justitiekanslern i statsrådet

Vid statsrådet finns en justitiekansler och en biträdande justitiekansler, vilka utnämns av republikens president och skall ha utmärkta lagkunskaper. För biträdande justitiekanslern utser republikens president dessutom för högst fem år en ställföreträdare, som vid förhinder för biträdande justitiekanslern sköter dennes uppgifter.

Angående biträdande justitiekanslern och dennes ställföreträdare gäller i tillämpliga delar vad som bestäms om justitiekanslern.

6 kap. Lagstiftningen

70 § Lagstiftningsinitiativ

Förslag om stiftande av lag väcks i riksdagen genom en regeringsproposition eller genom en riksdagsledamots lagmotion. Lagmotioner kan väckas medan riksdagen är samman kallad.

71 § Komplettering och återtagande av propositioner

En regeringsproposition kan kompletteras genom en ny kompletterande proposition eller också återtas. En kompletterande proposition kan inte överlämnas sedan det utskott som bereder saken har gett sitt betänkande.

72 § Behandling av lagförslag i riksdagen

Ett lagförslag tas upp till två behandlingar i plenum sedan det utskott som berett saken har gett sitt betänkande.

I den första behandlingen av lagförslaget föredras och debatteras utskottets betänkande, varefter riksdagen fattar beslut om lagförslaget innehåll. I den andra behandlingen, som hålls tidigast den tredje dagen efter det att den första behandlingen har avslutats, beslutar riksdagen om lagförslaget skall godkännas eller förkastas.

Ett lagförslag kan under första behandlingen remitteras till stora utskottet.

Närmare bestämmelser om behandlingen av lagförslag utfärdas i riksdagens arbetsordning.

73 § Grundlagsordning

Förslag om stiftande, ändring eller upphävande av grundlagen eller om avgränsade undantag från grundlagen skall i den andra behandlingen med flertalet röster godkännas att vila till det första riksmöte som hålls efter följande riksdagsval. Förslaget skall då, sedan respektive utskott lämnat sitt betänkande i saken, godkännas med oförändrat sakinnehåll i plenum i en enda behandling genom ett beslut som fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Förslaget kan dock förklaras brådskande genom ett beslut som fattas med minst fem sjättedelar av de avgivna rösterna. Förslaget lämnas då inte vilande och det kan godkännas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

74 § Kontroll av grundlagsenligheten

Riksdagens grundlagsutskott skall ge utlåtanden om grundlagsenligheten i fråga om lagförslag och andra ärenden som föreläggs utskottet samt om deras förhållande till internationella fördrag om mänskliga rättigheter.

75 § Särskilda lagar om Åland

Angående lagstiftningsordningen för självstyrelselagen för Åland och jordförvärvslagen för Åland gäller det som särskilt bestäms i dessa lagar.

Angående Ålands lagtings initiativrätt samt stiftande av landskapslagar gäller det som bestäms i självstyrelselagen.

76 § Kyrkolagen

I kyrkolagen finns bestämmelser om den evangelisk-lutherska kyrkans organisation och förvaltning.

Angående lagstiftningsordningen för kyrkolagen och rätten att ta initiativ som angår den gäller det som särskilt bestäms i kyrkolagen.

77 § Stadfästelse av lagar

En lag som har antagits av riksdagen skall föredras för republikens president för stadfästelse. Presidenten skall besluta om stadfästelsen inom tre månader från det lagen tillställts presidenten för stadfästelse. Presidenten kan begära utlåtande om lagen av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Om presidenten inte stadfäster lagen, återgår den till riksdagen för behandling. Om riksdagen godkänner lagen på nytt med oförändrat sakinnehåll, träder lagen i kraft utan stadfästelse. Lagen skall anses ha förfallit, om riksdagen inte godkänner den på nytt.

78 § Behandling av en lag som inte har stadfästs

Har republikens president inte inom utsatt tid stadfäst en lag, skall den utan dröjsmål tas upp till ny behandling i riksdagen. Lagen skall, sedan respektive utskott lämnat sitt betänkande, godkännas med oförändrat sakinnehåll eller förkastas. Beslutet fattas i plenum i en enda behandling med flertalet röster.

79 § Publicering och ikraftträdande

Om en lag har stiftats i grundlagsordning, skall detta framgå av lagen.

En lag som har stadfäst eller som träder i kraft utan stadfästelse skall undertecknas av republikens president och kontrasieras av den föredragande ministern. Statsrådet skall därefter utan dröjsmål publicera lagen i Finlands författningssamling.

Av en lag skall framgå när den träder i kraft. Av särskilda skäl kan i en lag anges att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms genom förordning. Har en lag inte publicerats senast vid den tidpunkt som har bestämts för ikraftträdandet, träder den i kraft samma dag den publiceras.

Lagarna stiftas och publiceras på finska och svenska.

80 § Utfärdande av förordningar och delegering av lagstiftningsbehörighet

Republikens president, statsrådet och ministerierna kan utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i denna grundlag eller i någon annan lag. Genom lag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Om det inte särskilt anges vem som skall utfärda en förordning, utfärdas den av statsrådet.

Även andra myndigheter kan genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande skall vara exakt avgränsat.

Allmänna bestämmelser om publicering och ikraftträdande av förordningar och andra rättsnormer utfärdas genom lag.

7 kap. Statsfinanserna

81 § Statliga skatter och avgifter

Om statsskatt bestäms genom lag, som skall innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd.

Bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet utfärdas genom lag.

82 § Statens upplåning och statliga säkerheter

Statens upplåning skall vara grundad på riksdagens samtycke, av vilket framgår de nya lånens eller statsskuldens maximibelopp.

Statsborgen och statsgaranti får beviljas med riksdagens samtycke.

83 § Statsbudgeten

Riksdagen beslutar för ett finansår i sänder om statsbudgeten, som publiceras i Finlands författningssamling.

Regeringens proposition om statsbudgeten och övriga propositioner som har samband med den skall överlämnas till riksdagen i god tid före finansårets början. Angående komplettering och återtagande av budgetpropositionen gäller vad som sägs i 71 §.

Varje riksdagsledamot kan med anledning av budgetpropositionen genom en budgetmotion väcka förslag om att ett anslag eller något annat beslut skall tas in i statsbudgeten.

Statsbudgeten godkänns i plenum i en enda behandling sedan riksdagens finansutskott har lämnat sitt betänkande. Närmare bestämmelser om behandlingen av budgetpropositionen i riksdagen ges i riksdagens arbetsordning.

Förernas statsbudgeten så att den publiceras först under det nya finansåret, iakttagas regeringens budgetproposition tillfälligt som budget på det sätt som riksdagen bestämmer.

84 § Budgetens innehåll

I statsbudgeten skall tas in uppskattningar av de årliga inkomsterna och anslag för de årliga utgifterna samt anges ändamålen för anslagen och tas in övriga budgetmotiveringar. Genom lag kan bestämmas att budgeten får innehålla inkomstposter eller anslag som motsvarar skillnaden mellan inkomster och utgifter vilka står i direkt samband med varandra.

Anslagen i budgeten skall täckas av inkomstposterna. Vid anslagstäckningen kan på det sätt som anges genom lag beaktas de överskott eller underskott som framgår av statsbokslutet.

Sådana inkomstposter och anslag som motsvarar inkomster och utgifter vilka har samband med varandra kan, på det sätt som anges genom lag, tas in i budgeten för flera finansår.

Bestämmelser om de allmänna grunderna för statliga affärsverks verksamhet och ekonomi utfärdas genom lag. Inkomstposter och anslag som gäller affärsverken tas in i statsbudgeten endast till den del så anges genom lag. I samband med behandlingen av statsbudgeten godkänner riksdagen de centrala målen för affärsverkens tjänster och övriga mål för verksamheten.

85 § Anslag i statsbudgeten

Anslag tas upp i statsbudgeten som fasta anslag, förslagsanslag eller reservationsanslag. Förslagsanslag får överskridas och reservationsanslag överförs till ett senare finansår enligt vad som bestäms genom lag. Fasta anslag och reservationsanslag får inte överskridas och fasta anslag får inte överföras, om detta inte har tillåtits genom lag.

Ett anslag får inte flyttas från ett ställe i budgeten till ett annat, om inte detta tillåts i budgeten. Genom lag kan dock tillåtas att ett anslag överförs till ett annat ställe som har nära samband med dess ändamål.

I statsbudgeten kan beviljas till beloppet och ändamålet avgränsad fullmakt att under finansåret ingå förbindelse om utgifter för vilka anslag tas in i budgetarna för de följande finansåren.

86 § Tilläggsbudget

Regeringen skall överlämna en tilläggsbudgetproposition till riksdagen, om det finns motiverat behov att ändra statsbudgeten.

En riksdagsledamot kan väcka en budgetmotion angående en sådan ändring av statsbudgeten som har direkt samband med en tilläggsbudgetproposition.

87 § Fonder utanför statsbudgeten

Genom lag kan bestämmas att en statlig fond skall lämnas utanför statsbudgeten, om skötseln av någon bestående statlig uppgift nödvändigtvis kräver det. För att ett lagförslag om inrättande av en fond utanför statsbudgeten eller om väsentlig utvidgning av en sådan fond eller dess ändamål skall godkännas krävs i riksdagen minst två tredjedelars majoritet av de avgivna rösterna.

88 § Enskildas fordringar hos staten

Var och en har oberoende av statsbudgeten rätt att av staten få vad som lagligen tillkommer honom eller henne.

89 § Godkännande av villkoren för statliga anställningsförhållanden

Det riksdagsutskott som är behörigt i saken godkänner på riksdagens vägnar avtal om villkoren för personal i statliga anställningsförhållanden i den mån riksdagens samtycke behövs.

90 § Övervakning och revision av statsfinanserna

Riksdagen övervakar statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten. För detta väljer riksdagen inom sig statsrevisorer.

För revisionen av statsfinanserna och iakttagandet av statsbudgeten finns in anknytning till riksdagen statens revisionsverk, som är oavhängigt. Närmare bestämmelser om revisionsverkets ställning och uppgifter utfärdas genom lag.

Statsrevisorerna och statens revisionsverk har rätt att av myndigheter och andra som de övervakar få de upplysningar de behöver för att sköta sitt uppdrag.

91 § Finlands Bank

Finlands Bank står under riksdagens garanti och vård enligt vad som bestäms genom lag. Riksdagen väljer bankfullmäktige för att övervaka Finlands Banks verksamhet.

Behörigt riksdagsutskott och bankfullmäktige har rätt att få de upplysningar som de behöver för tillsynen över Finlands Bank.

92 § Statens egendom

Bestämmelser om behörigheten och förfarandet när statens delägarrätt utövas i bolag där staten har bestämmande inflytande utfärdas genom lag. Likaså bestäms genom lag om när riksdagens samtycke krävs för statens förvärv av bestämmande inflytande i bolag eller för avstående från sådant inflytande.

Statlig fast egendom kan överlätas endast med riksdagens samtycke eller enligt vad som anges genom lag.

8 kap. Internationella förhållanden

93 § Behörighet i internationella frågor

Finlands utrikespolitik leds av republikens president i samverkan med statsrådet. Riksdagen godkänner dock internationella förpliktelser och uppsägningar av dem samt beslut om ikraftträdande av internationella förpliktelser till den del så anges i denna grundlag. Om krig och fred beslutar presidenten med riksdagens samtycke.

Statsrådet svarar för den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen och beslutar om Finlands åtgärder som hänför sig till dem, om inte beslutet kräver godkännande av riksdagen. Riksdagen deltar i den nationella beredningen av beslut som fattas i Europeiska unionen enligt vad som sägs i denna grundlag.

För meddelanden till andra stater och internationella organisationer om utrikespolitiskt betydelsefulla ställningstaganden svarar den minister vars ansvarsområde omfattar internationella förhållanden.

94 § Godkännande av internationella förpliktelser och uppsägning av dem

Riksdagens godkännande krävs för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avse-

värd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande. Riksdagens godkännande krävs också för uppsägning av en sådan förpliktelse.

Beslut om godkännande eller uppsägning av en internationell förpliktelse fattas med enkel majoritet. Om ett förslag om godkännande av en förpliktelse gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium, skall beslutet dock fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

En internationell förpliktelse får inte äventyra konstitutionens demokratiska grunder.

95 § Ikraftträdande av internationella förpliktelser

De bestämmelser i fördrag och andra internationella förpliktelser som hör till området för lagstiftningen sätts i kraft genom lag. I övrigt sätts internationella förpliktelser i kraft genom förordning som utfärdas av republikens president.

Ett lagförslag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Om förslaget dock gäller grundlagen eller ändring av rikets territorium, skall riksdagen, utan att förslaget lämnas vilande, godkänna det med ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

I en lag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse kan anges att bestämmelser om ikraftträdandet utfärdas genom förordning. Allmänna bestämmelser om publicering av fördrag och andra internationella förpliktelser utfärdas genom lag.

96 § Riksdagens deltagande i den nationella beredningen av ärenden som gäller Europeiska unionen

Riksdagen behandlar förslag till sådana rättsakter, fördrag eller andra åtgärder om vilka beslut fattas inom Europeiska unionen och som annars enligt grundlagen skulle falla inom riksdagens behörighet.

Statsrådet skall sedan det fått kännedom om ett i 1 mom. avsett förslag utan dröjsmål sända förslaget till riksdagen genom en skrivelse så att riksdagen kan ta ställning till det. Förslaget behandlas i stora utskottet och vanligen i ett eller flera andra utskott som ger utlåtande till stora utskottet. Förslag som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken behandlas dock i utrikesutskottet. Stora utskottet eller utrikesutskottet kan vid behov ge ett yttrande om förslaget till statsrådet. Talmanskonferensen kan besluta att ett sådant ärende också skall tas upp till debatt i plenum, varvid riksdagen dock inte fattar beslut i saken.

Statsrådet skall ge de utskott som saken gäller information om ärendets behandling i Europeiska unionen. Stora utskottet eller utrikesutskottet skall också underrättas om statsrådets hållning i ärendet.

97 § Riksdagens rätt att få information i internationella frågor

Riksdagens utrikesutskott skall på begäran och även annars vid behov få en utredning av statsrådet om frågor som gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Riksdagens stora utskott skall på motsvarande sätt få en utredning om beredningen av andra ärenden i Europeiska unionen. Talmanskonferensen kan besluta att en utredning skall tas upp till debatt i plenum, varvid riksdagen dock inte fattar beslut i saken.

Statsministern skall på förhand samt utan dröjsmål efteråt ge riksdagen eller dess utskott information om ärenden som behandlas vid Europeiska rådets möten. Detsamma gäller beredningen av ändringar av de fördrag som Europeiska unionen bygger på.

Det riksdagsutskott som är behörigt kan ge statsrådet ett utlåtande med anledning av en utredning eller information som avses ovan.

9 kap. Rättskipningen

98 § Domstolarna

Allmänna domstolar är högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna.

Allmänna förvaltningsdomstolar är högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna.

Angående specialdomstolar som utövar domsrätt på särskilt angivna områden bestäms genom lag.

Tillfälliga domstolar får inte tillsättas.

99 § De högsta domstolarnas uppgifter

Den högsta domsrätten i tviste- och brottmål utövas av högsta domstolen och i förvaltningsmål av högsta förvaltningsdomstolen.

De högsta domstolarna övervakar rättskipningen inom sina behörighetsområden. De kan göra framställningar hos statsrådet om vidtagande av lagstiftningsåtgärder.

100 § De högsta domstolarnas sammansättning

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen har en president och ett behövt antal övriga ledamöter.

De högsta domstolarna är domföra med fem ledamöter, om inte något annat antal bestäms särskilt i lag.

101 § Riksrätten

Riksrätten behandlar åtal som väcks mot en medlem av statsrådet eller justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman eller en ledamot i högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen för lagstridigt förfarande i ämbetsutövning. Riksrätten behandlar också sådana åtal som avses i 113 §.

Till riksrätten hör presidenten i högsta domstolen som ordförande samt presidenten i högsta förvaltningsdomstolen och de tre till tjänsteåren äldsta hovrättspresidenterna samt fem ledamöter som riksdagen väljer för ett fyra års mandat.

Närmare bestämmelser om riksrättens sammansättning, domföra medlemsantal och verksamhet utfärdas genom lag.

102 § Utnämning av domare

Republikens president utnämner de ordinarie domarna enligt ett i lag bestämt förfarande. Bestämmelser om utnämning av övriga domare utfärdas genom lag.

103 § Domarnas rätt att kvarstå i tjänsten

En domare får inte förklaras förlustig sin tjänst på annat sätt än genom dom av domstol. En domare får inte heller utan eget samtycke förflyttas till en annan tjänst, om inte förflyttningen beror på omorganisation av domstolsväsendet.

Genom lag bestäms om domares skyldighet att avgå vid en viss ålder eller till följd av förlorad arbetsförmåga.

Angående grunderna för domarnas anställningsförhållanden i övrigt bestäms särskilt genom lag.

104 § Åklagarna

Åklagarväsendet leds av riksåklagaren, som är högsta åklagare och som utnämns av republikens president. Närmare bestämmelser om åklagarväsendet utfärdas genom lag.

105 § Benådning

Republikens president kan i enskilda fall, efter att ha inhämtat utlåtande av högsta domstolen, besluta om benådning genom att mildra eller efterge av domstol bestämda straff eller andra straffrättsliga påföljder.

Amnesti kan utfärdas endast genom lag.

10 kap. Laglighetskontroll

106 § Grundlagens företrädare

Om tillämpningen av en lagbestämmelse i ett ärende som behandlas av en domstol uppenbart skulle strida mot grundlagen, skall domstolen ge grundlagsbestämmelsen företräde.

107 § Begränsning av rätten att tillämpa författningar på lägre nivå än lag

Om en bestämmelse i en förordning eller någon annan författning på lägre nivå än lag strider mot grundlagen eller någon annan lag, får den inte tillämpas av domstolar eller andra myndigheter.

108 § Justitiekanslerns uppgifter

Justitiekanslern skall övervaka lagligheten av statsrådets och republikens presidents ämbetsåtgärder. Justitiekanslern skall också övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitiekanslern att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Justitiekanslern skall på begäran ge presidenten, statsrådet och ministerierna upplysningar och utlåtanden i juridiska frågor.

Justitiekanslern ger årligen till riksdagen och statsrådet en berättelse om sina ämbetsåtgärder och sina iakttagelser om hur lagstiftningen följs.

109 § Justitieombudsmannens uppgifter

Justitieombudsmannen skall övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitieombudsmannen att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Justitieombudsmannen ger årligen till riksdagen en berättelse om sin verksamhet samt om rättskipningens tillstånd och om de brister i lagstiftningen som justitieombudsmannen har observerat.

110 § Justitiekanslerns och justitieombudsmannens åtalsrätt och fördelningen av uppgifter mellan dem

Beslut om väckande av åtal mot en domare för lagstridigt förfarande i en ämbetsåtgärd fattas av justitiekanslern eller justitieombudsmannen. Dessa kan utföra åtal eller förordna att åtal skall väckas också i andra ärenden som omfattas av deras laglighetskontroll.

Bestämmelser om fördelningen av uppgifter mellan justitiekanslern och justitieombudsmannen kan utfärdas genom lag, dock så att ingenderas behörighet i fråga om laglighetskontrollen får begränsas.

111 § Justitiekanslerns och justitieombudsmannens rätt att få upplysningar

Justitiekanslern och justitieombudsmannen har rätt att av myndigheterna och av andra som sköter offentliga uppdrag få de upplysningar som de behöver för sin laglighetskontroll.

Justitiekanslern skall vara närvarande vid statsrådets sammanträden och vid föredragning för republikens president i statsrådet. Justitieombudsmannen har rätt att vara närvarande vid dessa sammanträden och föredragningar.

112 § Laglighetskontrollen i fråga om statsrådets och presidentens ämbetsåtgärder

Om justitiekanslern finner att lagligheten av ett beslut eller en åtgärd av statsrådet eller en minister eller republikens president ger anledning till anmärkning, skall justitiekanslern framställa en motiverad anmärkning. Om den lämnas obeaktad, skall justitiekanslern låta anteckna sin ståndpunkt i statsrådets protokoll och vid behov vidta andra åtgärder. Också justitieombudsmannen har motsvarande rätt att framställa anmärkning och vidta andra åtgärder.

Om ett beslut av presidenten är lagstridigt, skall statsrådet efter att ha fått yttrande av justitiekanslern meddela att beslutet inte kan verkställas och föreslå presidenten att beslutet ändras eller återtas.

113 § Presidentens straffrättsliga ansvar

Om justitiekanslern, justitieombudsmannen eller statsrådet anser att republikens president har gjort sig skyldig till landsförräderibrott, högförräderibrott eller brott mot mänskligheten, skall detta meddelas riksdagen. Om riksdagen då med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna beslutar att åtal skall väckas, skall riksåklagaren utföra åtal vid riksätten och presidenten under tiden avhålla sig från ämbetsutövning. I andra fall får åtal inte väckas mot presidenten med anledning av en ämbetsåtgärd.

114 § Åtal mot minister

Åtal mot en medlem av statsrådet för lagstridigt förfarande i ämbetet behandlas i riksätten enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Beslut om väckande av åtal fattas av riksdagen sedan grundlagsutskottet tagit ställning till lagligheten av en ministers ämbetsåtgärd. Före beslutet skall riksdagen bereda medlemmen av statsrådet tillfälle att avge förklaring. När utskottet behandlar ärendet skall utskottet vara fulltaligt.

Åtal mot en medlem av statsrådet utförs av riksåklagaren.

115 § Inledande av undersökning som gäller ministeransvarighet

En undersökning av frågan om en ministers ämbetsåtgärd är laglig kan inledas i riksdagens grundlagsutskott genom

- 1) en anmälan till grundlagsutskottet av justitiekanslern eller justitieombudsmannen,
- 2) en anmärkning som undertecknats av minst tio riksdagsledamöter, samt genom

3) en begäran om undersökning som framställts till grundlagsutskottet av något annat riksdagsutskott.

Grundlagsutskottet kan också på eget initiativ börja undersöka lagligheten av en ministers ämbetsåtgärder.

116 § Företsättningar för väckande av åtal mot en minister

Beslut om väckande av åtal mot en medlem av statsrådet kan fattas, om denne uppsåtligt eller av grov oaktsamhet på ett väsentligt sätt har brutit mot de skyldigheter som hör till en ministers uppgifter eller i övrigt förfarit klart lagstridigt i sin ämbetsutövning.

117 § Justitiekanslerns och justitieombudsmannens juridiska ansvar

Angående undersökning av lagligheten av justitiekanslerns och justitieombudsmannens ämbetsåtgärder, väckande av åtal mot justitiekanslern och justitieombudsmannen för lagstridigt förfarande i tjänsteutövning samt behandlingen av sådana åtal gäller vad som i 114 och 115 § sägs om medlemmarna i statsrådet.

118 § Ansvar för ämbetsåtgärder

En tjänsteman svarar för att hans eller hennes ämbetsåtgärder är lagliga. Tjänstemannen svarar också för sådana beslut i ett kollegialt organ som tjänstemannen i egenskap av medlem av organet har biträtt.

En föredragande som inte har reserverat sig mot beslutet svarar för det som har beslutats på föredragningen.

Var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försummelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag har, enligt vad som närmare bestäms genom lag, rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd av det offentliga samfundet eller av tjänstemannen eller den som sköter det offentliga uppdraget. Här avsedd åtalsrätt föreligger emellertid inte, om åtalet enligt grundlagen skall behandlas i riksätten.

11 kap. Förvaltning och självstyrelse

119 § Statsförvaltningen

Till statens centralförvaltning kan utöver statsrådet och ministerierna höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. Staten kan dessutom ha regionala och lokala myndigheter. Om förvaltningen under riksdagen bestäms särskilt genom lag.

De allmänna grunderna för statsförvaltningens organ skall regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Grunderna för statens regional- och lokalförvaltning skall likaså bestämmas genom lag. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning.

120 § Ålands ställning

Landskapet Åland har självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland.

121 § Kommunal och annan regional självstyrelse

Finland är indelat i kommuner, vilkas förvaltning skall grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare.

Bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag.

Kommunerna har beskattningsrätt. Bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och för hur skatten bestäms samt om de skattskyldigas rättsskydd utfärdas genom lag.

Om självstyrelse på större förvaltningsområden än kommuner bestäms genom lag. Samerna har inom sitt hembygdsområde språklig och kulturell autonomi enligt vad som bestäms i lag.

122 § Den administrativa indelningen

När förvaltningen organiseras skall en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas så att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder.

Bestämmelser om grunderna för kommunindelning utfärdas genom lag.

123 § Universiteten och andra som ordnar undervisning

Universiteten har självstyrelse enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Bestämmelser om grunderna för annan undervisning som staten och kommunerna ordnar samt om rätten att ordna motsvarande undervisning i privata läroanstalter utfärdas genom lag.

124 § Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Offentliga förvaltningsuppgifter kan anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

125 § Behörighetsvillkor och utnänningsgrunder för tjänster

Genom lag kan bestämmas att endast finska medborgare får utnännas till bestämda offentliga tjänster eller uppdrag.

De allmänna utnänningsgrunderna för offentliga tjänster är skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd.

126 § Utnämning till statliga tjänster

Republikens president utnämner ministeriernas kanslichefer samt chefen för och föredragandena vid republikens presidents kansli och förordnar beskickningarnas chefer till deras uppdrag. Presidenten utnämner och förordnar även de andra tjänstemän om vilka så bestäms på annat ställe i denna grundlag eller genom lag.

Statsrådet utnämner de stats tjänstemän som inte enligt lag eller annan författning skall utnännas av presidenten, ett ministerium eller någon annan myndighet.

12 kap. Försvaret

127 § Skyldigheten att försvara landet

Varje finsk medborgare är skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag.

Bestämmelser om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagande i landets militära försvar utfärdas genom lag.

128 § Försvarsmaktens överbefälhavare

Republikens president är överbefälhavare för Finlands försvarsmakt. Presidenten kan på framställning av statsrådet överlåta uppgiften på någon annan finsk medborgare.

Presidenten utnämner officerarna.

129 § Mobilisering

Republikens president beslutar på framställning av statsrådet om mobilisering av försvarsmakten. Om riksdagen inte då är sammankallad skall den genast sammankallas.

13 kap. Slutbestämmelser

130 § Ikraftträdande

Denna grundlag träder i kraft den 1 mars 2000.

Bestämmelser som behövs för att verkställa grundlagen utfärdas genom en separat lag.

131 § Grundlagar som upphävs

Genom denna grundlag upphävs jämte ändringar

- 1) Regeringsformen för Finland av den 17 juli 1919,
- 2) riksdagsordningen av den 13 januari 1928,
- 3) lagen den 25 november 1922 om riks rätten (273/1922) samt
- 4) lagen den 25 november 1922 om rätt för riksdagen att granska lagenligheten av statsrådsmedlemmarnas och justiekanslerns samt riksdagens justitieombudsmans ämbetsåtgärder (274/1922).

RP 1/1998, GrUB 10/1998, RSv 262/1998, VLF 1/1999, GrUB 1/1999, RSk 15/1999

-Källa: Finlex (www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731), med tillstånd av Edita Publishing/förlagschef Jari Linhala

2. SJÄLVSTYRELSELAG FÖR ÅLAND 16.8.1991/1144

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, stadgas med bifall av Ålands landsting:

1 kap. Allmänna stadganden

1 § Självstyrelse för Åland

Landskapet Åland tillkommer självstyrelse enligt vad som stadgas i denna lag.

2 § Landskapets område

Landskapet omfattar det område som när denna lag träder i kraft hör till landskapet samt det territorialvatten som enligt gällande stadganden om gränserna för Finlands territorialvatten omedelbart ansluter sig till detta område.

Om rikets överhöghet utvidgas utöver territorialvattengränsen, kan även landskapets behörighet utvidgas till de delar som bestäms efter överenskommelse mellan riket och landskapet.

3 § Landskapets organ

Landskapet Ålands befolkning företräds i fråga om självstyrelsen av Ålands lagting.

Landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. (30.1.2004/68)

4 § Landshövdingen

Regeringen företräds i landskapet av landshövdingen. Om utnämning av landshövdingen stadgas i 52 §.

5 § (30.1.2004/68) Ålandsdelegationen

Ålandsdelegationen är ett för landskapet och riket gemensamt organ. Bestämmelser om delegationens sammansättning och uppgifter samt om kostnaderna för den finns i 19, 32, 55-57 och 59 b §.

2 kap. Åländsk hembygdsvärn

6 § Hembygdsvärn med stöd av lag

Åländsk hembygdsvärn tillkommer

1) den som när denna lag träder i kraft har hembygdsvärn enligt självstyrelselagen för Åland (670/51) och

2) ett barn under 18 år som har finskt medborgarskap och är bosatt i landskapet, om fadern eller modern har hembygdsvärn.

7 § Förvärv av hembygdsvärn på ansökan

Hembygdsvärn beviljas av landskapsregeringen. (30.1.2004/68)

Hembygdsvärn skall, om inte vägande skäl föranleder avslag, på ansökan beviljas finska medborgare som

- 1) har flyttat in till landskapet och
- 2) utan avbrott har haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet under minst fem års tid och som
- 3) har tillfredsställande kunskaper i svenska.

Också den som inte fyller kraven i 2 mom. 2 och 3 punkten kan av särskilda skäl beviljas hembygdsvärn enligt vad som stadgas i landskapslag.

8 § Förlust av hembygdsvärn

Den som förlorar sitt finska medborgarskap förlorar även sin hembygdsvärn.

Om förlust av hembygdsvärn för den som annat än tillfälligt flyttar från landskapet stadgas i landskapslag.

9 § Deltagande i val och valbarhet

I val av lagtingens ledamöter och kommunernas fullmäktige och när övriga förtroendevalda inom landskaps- och kommunalförvaltningen utses får endast den delta som har hembygdsvärn. Endast den som har hembygdsvärn är valbar till sådana uppdrag.

Om rösträtt och valbarhet i vissa fall stadgas i 67 §.

10 § Rätt att förvärva fast egendom

Om inskränkningar i rätten att med ägande- eller nyttjanderätt förvärva fast egendom och därmed jämförbar egendom i landskapet stadgas i jordförvärvslagen för Åland (3/75). Inskränkningarna gäller inte den som har hembygdsvärn.

11 § Näringsrätt

Rätten att i landskapet utöva rörelse eller yrke som näring kan för den som inte har hembygdsvärn inskränkas genom landskapslag. En sådan landskapslag får dock inte inskränka rätten för den som är bosatt i landskapet att idka sådan näring som bedrivs utan annat biträde än make eller egna omyndiga barn och utan begagnande av affärslokal, kontor eller något annat särskilt driftställe.

12 § Fullgörande av värnplikt

Den som har hembygdsvärn har rätt att i stället för att fullgöra värnplikt tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots- och fyrinrättningen eller i någon annan civilförvaltning.

Om tjänstgöringen vid lots- och fyrinrättningen stadgas i rikslag efter att lagtinget har beretts tillfälle att ge utlåtande i saken. Om tjänstgöringen i annan civilförvaltning stadgas i rikslag med lagtingets bifall. Tills sådan tjänstgöring som avses här har ordnats är de invånare i landskapet som avses i 1 mom. befriade från att fullgöra värnplikt.

Vad som stadgas i 1 mom. gäller inte dem som efter fyllda 12 år har inflyttat till landskapet från annan ort.

3 kap. Lagtinget och landskapsregeringen (30.1.2004/68)

13 § Val av lagtingets ledamöter

Lagtingets ledamöter utses genom omedelbara och hemliga val där rösträtten är allmän och lika för alla röstberättigade.

14 § Öppnande och avslutande av lagtinget

Lagtinget öppnas och avslutas av republikens president eller på hans vägnar av landshövdingen. Landshövdingen överlämnar presidentens framställningar och meddelanden till lagtinget.

15 § Upplösning av lagtinget

Republikens president kan efter samråd med lagtingets talman upplösa lagtinget och förordna om nya val. Om lagtingets rätt att upplösa sig och förordna om nya val stadgas i landskapslag.

16 § (30.1.2004/68) Landskapsregeringen

Landskapsregeringen utses på det sätt som föreskrivs i landskapslag.

4 kap. Landskapets behörighet

17 § Stiftande av landskapslagar

Lagtinget stiftar lagar för landskapet (*landskapslagar*).

18 § Landskapets lagstiftningsbehörighet

Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om

- 1) lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter; landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, (30.1.2004/68)
- 2) landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda, disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän,
  - 2 a) arbetspensionsskydd för landskapets anställda och för förtroendevalda inom landskapsförvaltningen samt för rektorer, lärare och timplärare vid grundskolor i landskapet, (12.7.1996/520)
- 3) landskapets flagga och vapen och deras användning i landskapet, användningen av landskapets flagga på landskapets fartyg samt på handelsfartyg och fiske-, fritids- och därmed jämförbara farkoster som har hemort i landskapet, dock så att statliga ämbetsverks och inrättningars samt enskildas rätt att använda rikets flagga inte får inskränkas,
- 4) kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda, disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare,
- 5) landskapet tillkommande tilläggsskatt på inkomst och tillfällig extra inkomstskatt, landskapet tillkommande närings- och nöjesskatter, grunderna för avgifter till landskapet, kommunerna tillkommande skatter,
- 6) allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten; brand- och räddningsväsendet,
- 7) byggnads- och planväsendet, grannelagsförhållanden, bostadsproduktion,

- 8) inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för allmänt behov mot full ersättning, med undantag av vad som stadgas i 61 §,
- 9) hyra och hyresreglering, lega av jord,
- 10) natur- och miljövård, friluftsliv, vattenrätt,
- 11) fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet,
- 12) hälso- och sjukvård, med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkten; eldbergängelse,
- 13) socialvård; tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker,
- 14) undervisning, läroavtal, kultur, idrott, ungdomsarbete; arkiv-, biblioteks- och museiväsendet med det undantag som stadgas i 27 § 39 punkten, (12.7.1996/520)
- 15) jord- och skogsbruk; styrning av lantbruksproduktionen, dock så att förhandlingar skall föras med de statsmyndigheter saken gäller innan lagstiftningsåtgärder angående styrning av lantbruksproduktionen vidtas,
- 16) jakt och fiske, registrering av fiskefartyg, styrning av fiskerinäringen,
- 17) djurskydd och veterinärväsendet med de undantag som stadgas i 27 § 31-33 punkten,
- 18) tillvaratagande av jordbruksmarks, skogsmarks och fiskevattnens produktionsförmåga; skyldighet att i sådant syfte mot full ersättning i någon annans besittning för viss tid upplåta jordbruksmark och fiskevatten som är utnyttjade eller endast delvis utnyttjade,
- 19) rätt att leta efter, inmuta och utnyttja mineralfyndigheter,
- 20) postväsendet samt rätt att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet med de begränsningar som följer av 27 § 4 punkten,
- 21) vägar och kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik, farleder för den lokala sjötrafiken,
- 22) näringsverksamhet med beaktande av vad som stadgas i 11 §, 27 § 2, 4, 9, 12-15, 17-19, 26, 27, 29-34, 37 och 40 punkten samt 29 § 1 mom. 3-5 punkten, dock så att även lagtinget har behörighet att vidta åtgärder för att främja sådan näringsverksamhet som avses i de nämnda punkterna,
- 23) främjande av sysselsättningen,
- 24) statistik om förhållandena i landskapet,
- 25) beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet,
- 26) utsättande och utdömmande av vite samt användning av andra tvångsmedel inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet,
- 27) övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i denna lag skall hänföras till landskapets lagstiftningsbehörighet.

19 § Lagstiftningskontrollen

Beslut om antagande av landskapslag skall tillställas justitieministeriet, samt Ålandsdelegationen som avger utlåtande över beslutet till justitieministeriet innan beslutet föredras för republikens president. (31.12.1994/1556)

Finner republikens president att lagtinget har överskridit sin lagstiftningsbehörighet eller att landskapslagen rör rikets inre eller yttre säkerhet, kan presidenten, efter att högsta domstolens utlåtande har inhämtats, inom fyra månader från den dag då lagtingsbeslutet delgavs justitieministeriet förordna att lagen skall förfalla i sin helhet eller till någon viss del. (31.12.1994/1556)

I en landskapslag kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i

rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

20 § (30.1.2004/68) Ikraftträdande och publicering av landskapslagar

När republikens president har förordnat att en landskapslag skall förfalla eller har beslutat att inte inlägga veto, skall landskapsregeringen underrättas om detta. Gäller presidentens veto endast en viss del av en landskapslag, skall landskapsregeringen på det sätt som anges i landskapslag avgöra om landskapslagen skall träda i kraft till övriga delar eller om den skall förfalla i sin helhet.

Landskapslagarna publiceras av landskapsregeringen i Ålands författningssamling. En landskapslag träder i kraft den dag lagtinget har bestämt. Har tidpunkten inte angetts i landskapslagen, skall landskapsregeringen bestämma den. Har en landskapslag inte publicerats senast vid den tidpunkt som har bestämts för ikraftträdandet, träder den i kraft samma dag den publiceras.

Förutsätter ett anslag i landskapets budget att en landskapslag stiftas och finns det särskilda skäl för att landskapslagen skall träda i kraft snabbt, kan lagtinget bemyndiga landskapsregeringen att bestämma att lagen helt eller delvis skall träda i kraft redan innan republikens president har fattat beslut om utövande av sin vetorätt. Om presidenten därefter förordnar att landskapslagen helt eller delvis skall förfalla, skall landskapsregeringen genast, i den ordning som gäller för publicering av landskapslagar, meddela att lagen eller en del av den upphör att gälla räknat från den dag då meddelandet publiceras.

21 § (30.1.2004/68) Landskapsförordningar

Landskapsregeringen kan med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag skall dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag.

Vad som i 19 § 3 mom. sägs om landskapslagar gäller på motsvarande sätt landskapsförordningar.

22 § (30.1.2004/68) Lagtingets och landskapsregeringens initiativ

Lagtinget kan väcka initiativ i frågor som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Initiativet föreläggs riksdagen genom regeringens försorg.

Landskapsregeringen kan i frågor som avses i 1 mom. göra framställning om att förordningar och administrativa föreskrifter för landskapet skall utfärdas.

23 § Landskapets förvaltningsbehörighet

Förvaltningen i angelägenheter som har hänförts till landskapets lagstiftningsbehörighet ankommer på självstyrelsemyndigheterna med iakttagande av

- 1) att statistiska uppgifter för rikets behov som en landskapsmyndighet har tillgång till på begäran skall tillhandahållas riksmyndigheterna,
- 2) att insamlandet av statistiska uppgifter för landskapets behov skall ske i samarbete med de riksmyndigheter som saken gäller,
- 3) att landskapsregeringen skall begära utlåtande av behöriga riksmyndigheter innan en åtgärd som gäller en fast förlämning vidtas, (30.1.2004/68)
- 4) att landskapsregeringen skall begära utlåtande av riksarkivet innan beslut fattas om utgåring av handlingar ur landskapsmyndigheternas eller de kommunala och kyrkliga myndigheternas arkiv i landskapet. (30.1.2004/68)

24 § Tjänsteinnehavarnas medborgarskap

Som tjänstemän i landskapet eller som tjänsteinnehavare i åländska kommuner kan anställas finska, danska, isländska, norska eller svenska medborgare. Om anställning av andra utländska medborgare stadgas i landskapslag.

Som polismän kan endast finska medborgare anställas.

25 § (30.1.2004/68) Förvaltningsrättskipningen

Besvär över beslut som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen anförs hos Ålands förvaltningsdomstol. Beslut av kommunala myndigheter överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol, om inte beslutet enligt rikslag skall överklagas hos någon annan myndighet. I landskapslag kan dock bestämmas att beslut i förvaltningsangelägenheter som har fattats av myndigheter under landskapsregeringen och som inte gäller skatt eller avgift samt beslut av en kommunal myndighet i ärenden som hör till landskapets behörighet överklagas hos landskapsregeringen i stället för hos Ålands förvaltningsdomstol.

Besvär över lagligheten av landskapsregeringens beslut får anföras hos högsta förvaltningsdomstolen. Besvär över beslut som landskapsregeringen fattat i pensionsärenden anförs dock hos försäkringsdomstolen. I landskapsregeringens beslut i utnämningensärenden får ändring inte sökas genom besvär.

Med avvikelser från vad som sägs i 1 och 2 mom. skall besvär över beslut som en landskapsmyndighet har fattat med stöd av en överenskommelseförordning överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol.

26 § Inrättande av en förvaltningsdomstol

För förvaltningsrättskipningen kan genom rikslag inrättas en domstol i landskapet. Utan hinder av 25 § kan en sådan domstol i landskapslag anförtros rättskipningsuppgifter i de förvaltningsangelägenheter som hör till landskapets behörighet.

5 kap. Rikets behörighet

27 § Rikets lagstiftningsbehörighet

Riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om

- 1) stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag, (28.1.2000/75)
- 2) rätt att vistas i landet, att välja boningsort och att färdas från en ort till en annan, utövande av yttrande-, förenings- och församlingsfriheten, brev-, telegraf- och telefonhemligheten,
- 3) statsmyndigheternas organisation och verksamhet,
- 4) förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap., (30.1.2004/68)
- 5) rikets flagga och vapen samt deras användning med de undantag som nämns i 18 § 3 punkten,
- 6) släkt- och förmamn, förmynderskap, dödförklaring,
- 7) äktenskap och familjeförhållanden, barns rättsliga ställning och adoption, arv med de undantag som avses i 10 §,
- 8) föreningar och stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar, bokföring,
- 9) hela riket gällande allmänna villkor för utlänningars och utländska sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier samt att idka näring,

- 10) upphovsrätt, patent, mönsterrätt och varumärke, otillbörligt förfarande i närings- verksamhet, främjande av konkurrens, konsumentskydd,
- 11) försäkringsavtal,
- 12) utrikeshandeln,
- 13) handelssjöfart samt farleder för handelssjöfarten,
- 14) luftfart,
- 15) priset på lantbruks- och fiskeriprodukter samt främjande av export av lantbruksprodukter,
- 16) fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter,
- 17) mineralfyndigheter och gruvdrift med de undantag som stadgas i 18 § 19 punkten,
- 18) kärnkraft, dock så att byggande, innehav och användning av anläggningar för utvinning av kärnkraft eller hantering eller förvaring av material i anslutning härtill får ske i landskapet endast med landskapsregeringens samtycke. (30.1.2004/68)
- 19) måttenheter, mätredskap och mätmetoder, standardisering,
- 20) tillverkning och kontrollstämpling av ädla metaller samt handel med arbeten som innehåller ädla metaller,
- 21) arbetsrätt med undantag av tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda och med beaktande av vad som stadgas i 29 § 1 mom. 6 punkten och 29 § 2 mom.,
- 22) straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten,
- 23) rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §§; förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott,
- 24) administrativa ingrepp i den personliga friheten,
- 25) kyrkolagen och annan lagstiftning om religionssamfund, rätt till anställning i offentlig tjänst utan avseende på trosbekännelse,
- 26) medborgarskap, utlänningslagstiftning, pass,
- 27) skjutvapen och skjutförmödenheter,
- 28) befolkningskyddet, dock så att beslut om förflyttning av i landskapet bosatta personer till en ort utanför landskapet kan fattas endast med landskapsregeringens samtycke. (30.1.2004/68)
- 29) smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefrukning, rättsmedicinska undersökningar,
- 30) behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål,
- 31) smittsamma sjukdomar hos husdjur,
- 32) förbud mot införande av djur och djurprodukter,
- 33) förebyggande av införsel av växtförstörare till landet,
- 34) försvarsväsendet och gränsbevakningen med beaktande av vad som stadgas i 12 §, ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet, försvarstillstånd, beredskap inför undantagsförhållanden,
- 35) explosiva ämnen till den del rikets säkerhet berörs,
- 36) skatter och avgifter med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten,
- 37) sedelutgivning och valuta,
- 38) statistik för rikets behov,
- 39) arkivalier som härrör från statsmyndigheter med beaktande av vad som stadgas i 30 § 17 punkten,
- 40) televäsendet, dock så att tillstånd att utöva allmän televerksamhet i landskapet får beviljas av en riksmyndighet endast med landskapsregeringens samtycke. (30.1.2004/68)

- 41) andra än i denna paragraf särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt denna lag hör till landskapets lagstiftningsbehörighet,
- 42) övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i denna lag skall hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet.

28 § Rikslagar som har särskild betydelse för landskapet

Utan lagtingets bifall träder en ändring av grundlag eller annan rikslag inte i kraft i landskapet, såvitt det är fråga om principerna för enskildas rätt att i landskapet äga fast egendom eller tillgångar som hör till näringsverksamhet.

I fråga om lagar som har särskild betydelse för landskapet skall utlåtande inhämtas av landskapet innan lagen stiftas.

29 § Överföring av lagstiftningsbehörigheten till landskapet

Riket har utöver vad som stadgas i 27 § lagstiftningsbehörighet i fråga om

- 1) folkbokföring,
- 2) handels-, förenings- och fartygsregister,
- 3) arbetspensionsskydd för kommunernas anställda och för förtroendevalda inom kommunalförvaltningen samt arbetspensionsskydd för andra, med de undantag som följer av 18 § 2 a-punkten, och annan socialförsäkring. (12.7.1996/520)
- 4) annan än i 18 § 13 punkten nämnd alkohollagstiftning,
- 5) bank- och kreditväsendet,
- 6) arbetsavtal, med de undantag som beträffande läroavtal följer av 18 § 14 punkten, och samarbete inom företag. (12.7.1996/520)

Inom rättsområden som nämns i 1 mom. kan med lagtingets samtycke lagstiftningsbehörigheten helt eller till vissa delar överföras på landskapet genom lag. I en sådan lag skall intas stadganden om de åtgärder som föranleds av överförandet.

Den vars anställningsförhållande till staten berörs av en överföring av behörighet enligt 2 mom. skall, om han samtycker därtill, med bibehållna förmåner överföras till motsvarande uppgifter i landskapets tjänst i enlighet med vad som närmare stadgas i förordning.

30 § Behörighet och förfarande i förvaltningsärenden

Förvaltningen i angelägenheter som faller inom rikets lagstiftningsbehörighet ankommer på riksmyndigheterna med iakttagande av följande:

- 1) när statstjänster besätts i landskapet skall särskild betydelse tillmätas att den som anställs har kännedom om landskapets förhållanden eller är bosatt i landskapet,
- 2) i pass som i landskapet utfärdas för den som har hembygdsrätt skall också ingå ordet "Åland",
- 3) landskapsmyndigheterna deltar i befolkningskyddet i enlighet med vad som stadgas i en överenskommelseförordning,
- 4) fullgörandet av arbetsplikt som gäller medborgarna allmänt kan för den som har hembygdsrätt endast åläggas i civila uppgifter inom landskapet,
- 5) statistiska uppgifter om förhållandena i landskapet som en riksmyndighet har tillgång till skall på begäran tillhandahållas behöriga myndigheter i landskapet,
- 6) riksmyndigheterna skall se till att landskapet erhåller frekvenser som behövs för radio- och televisionutsändningar i landskapet,
- 7) beviljande av tillstånd för utlämningar eller utländska sammanslutningar att äga och besitta fast egendom i landskapet eller att idka näring där ankommer på landskapsregeringen, som

innan ett sådant ärende avgörs skall inhämta utlåtande av behörig riksmyndighet, (30.1.2004/68)

8) de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur och lagstiftningen om förebyggande av införsel till landet av växtförstörare samt lagstiftningen om framställning och användning av gifter ankommer på en riksmyndighet, skall i landskapet skötas av landskapsregeringen eller av någon annan i landskapslag bestämd myndighet, (30.1.2004/68)

9 punkten har upphävts genom L 31.12.1994/1556. (31.12.1994/1556)

10) de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden handhas i landskapet av en särskild av landskapsregeringen tillsatt nämnd, (30.1.2004/68)

11) de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på kommunerna skall i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och kommunerna,

12) nya farleder för handelsjöfarten kan inrättas i landskapet endast med landskapsregeringens samtycke med beaktande av vad som bestäms i 62 §, (30.1.2004/68)

13) i ärenden som gäller tillstånd att med utländska fartyg idka handelssjöfart i landskapet eller mellan landskapet och det övriga Finland, skall samråd äga rum med landskapsregeringen, (30.1.2004/68)

14) vid handläggningen av frågor om fartbegränsningar för handelsfartyg i farleder inom landskapet samt i andra frågor om sjötrafiken som har särskild betydelse för landskapet, skall riksmyndigheterna samråda med landskapsregeringen, (30.1.2004/68)

15) frågor som gäller rätt att idka intern lufttrafik i landskapet ankommer på landskapsregeringen, dock så att utlåtande av riksmyndigheterna skall inhämtas, (30.1.2004/68)

16) när en riksmyndighet handlägger sådana frågor rörande lufttrafiken som har särskild betydelse för landskapet, skall samråd äga rum med landskapsregeringen, (30.1.2004/68)

17) arkivalier härrörande från statsmyndigheter som är verksamma i landskapet får föras bort från landskapet endast efter samråd med landskapsregeringen, (30.1.2004/68)

18) beslut av Finlands Bank som kan väntas få särskild betydelse för landskapets näringsliv eller sysselsättningen i landskapet skall om möjligt fattas först efter samråd med landskapsregeringen, (30.1.2004/68)

19) landskapsregeringen har rätt att jämte statsrådet vara företräd vid förhandlingar med producenternas centralorganisationer om inkomsten för lantbrukare och fiskare och om styrningen av lantbruksproduktionen och fiskerinäringen, (30.1.2004/68)

20) innan beslut fattas om sådana ändringar i importskyddet för lantbruks- och fiskeriprodukter som särskilt kan beröra lantbruksproduktionen och fiskerinäringen i landskapet, skall landskapsregeringen höras, (30.1.2004/68)

21) utlåtande av landskapsregeringen skall inhämtas innan tillstånd beviljas till utövande av tillståndspliktig näring, om beviljandet ankommer på en riksmyndighet, (30.1.2004/68)

22) innan beslut fattas om indragning av en inrättning eller ett fast arbetsställe vid statens lokalförvaltning i landskapet skall landskapsregeringen höras, (30.1.2004/68)

23) insamlande av statistiska uppgifter om Åland för rikets behov skall ske i samarbete med respektive myndigheter i landskapet.

31 § (30.1.2004/68) Riksmyndigheternas skyldighet att bistå landskapsmyndigheterna

Riksmyndigheterna är skyldiga att inom gränserna för sin allmänna behörighet på begäran av landskapsregeringen bistå landskapsmyndigheterna vid skötseln av uppgifter som hör till självstyrelsen.

32 § Överenskommelseförordningar

Genom förordning och med landskapsregeringens samtycke kan uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare överföras på en landskapsmyndighet eller uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet (*överenskommelseförordning*). (30.1.2004/68)

Om överenskommelsen sägs upp, skall förordningen ändras eller upphävas så snart som möjligt, dock senast inom ett år räknat från dagen för uppsägningen. Ändras eller upphävs förordningen inte inom denna tid, skall överenskommelsen anses ha upphört att gälla ett år efter uppsägningen. En landskapslag som innebär ändring av en överenskommelseförordning får till den del den avviker från överenskommelseförordningen inte tillämpas så länge förordningen är i kraft.

Över förslag till överenskommelseförordningar skall utlåtande av Ålandsdelegationen begäras. Överenskommelseförordningar utfärdas av republikens president. (31.12.1994/1556)

33 § (30.1.2004/68) Inhämtande av landskapsregeringens utlåtande

Innan republikens president, statsrådet, ett ministerium eller någon annan myndighet utfärdar föreskrifter som utslutande gäller landskapet eller som annars har särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringens utlåtande i saken inhämtas.

34 § Beslutsfattande och föredragning

I ärenden som gäller landskapets självstyrelse fattar republikens president beslut på det sätt som anges i 58 § grundlagen. (28.1.2000/75)

Ärenden som gäller självstyrelsen föredras i statsrådet från justitieministeriet. Ärenden som gäller landskapets ekonomi föredras dock från finansministeriet.

Till föredragande i ärenden som avses i 2 mom. förordnar statsrådet personer som är förtrogna med landskapets självstyrelse.

35 § Rättskipning

Rättskipningen i landskapet ankommer på de domstolar och myndigheter om vilka stadgas i rikslag, om inte något annat följer av 25 eller 26 §.

6 kap. Språkstadganden

36 § Ämbetspråket

Landskapet är enspråkigt svenskt. Ämbetspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen är svenska.

Ålandsdelegationens ämbetspråk är svenska. Utlåtanden och avgöranden av högsta domstolen som avses i denna lag skall avfattas på svenska.

Vad som i denna lag stadgas om språket inom statsförvaltningen gäller i tillämpliga delar även för den evangelisk-lutherska kyrkans myndigheter i den mån annat inte följer av kyrkolagen.

37 § Rätt att använda finska

Finska medborgare har rätt att i egen sak inför domstol och andra statsmyndigheter i landskapet använda finska.

38 § Skriftväxlingsspråk

Skrivelser och andra handlingar som utväxlas mellan landskapsmyndigheterna och statens myndigheter i landskapet skall avfattas på svenska. Detsamma gäller skrivelser och andra handlingar mellan å ena sidan nämnda myndigheter och Ålandsdelegationen och å

andra sidan statsrådet, de centrala statsmyndigheterna samt sådana överdomstolar och andra statsmyndigheter vilkas ämbetsdistrikt innefattar landskapet eller en del därav.

Fördrag som enligt 59 § skall tillställas lagtinget för godkännande, kan likväl översändas till landskapet på originalspråket, om fördraget med stöd av lag inte publiceras på svenska. En handling som enligt 59 a § skall delges landskapet kan översändas på originalspråket, om den inte ännu översatts till svenska. (31.12.1994/1556)

Vad som stadgas i 1 mom. om landskapsmyndigheterna gäller även de kommunala myndigheterna i landskapet.

39 § Översättningar

Domstolarna och länsstyrelsen i landskapet skall på begäran av sakägare till sina expeditioner foga en översättning till finska.

Är en handling som har tillställts en domstol eller någon annan riksmyndighet avfattad på finska, skall myndigheten vid behov se till att handlingen översätts till svenska.

En enskild sakägare i landskapet har rätt att i ärenden som handläggs av en i 38 § 1 mom. nämnd statsmyndighet i riket till expeditionen få fogad en översättning till svenska i de fall då expeditionen med stöd av den allmänna språklagstiftningen utfärdas på finska.

40 § Undervisningsspråk

Undervisningsspråket i skolor som bekostas med allmänna medel och får understöd av sådana är svenska, om inte något annat stadgas genom landskapslag.

41 § Kunskaper i finska

Den som har avlagt examen vid en undervisningsanstalt i landskapet kan, i enlighet med vad som närmare stadgas i förordning, vinna inträde och avlägga examen vid en svensk- eller tvåspråkig undervisningsanstalt vars huvudman är staten eller som erhåller understöd av staten, även om han inte har de kunskaper i finska som krävs för inträde och avläggande av examen.

42 § Statsanställdas språkkunskap

Bestämmelser om den språkkunskap som krävs för statsanställda i landskapet utfärdas med landskapsregeringens samtycke genom förordning av statsrådet. (30.1.2004/68)

Staten skall anordna utbildning på svenska för sina anställda i landskapet.

43 § Information och föreskrifter på svenska

Statsrådet skall verka för att behövlig information om varor och tjänster till åländska konsumenter i mån av möjlighet ges på svenska.

Statsrådet skall även se till att bestämmelser och föreskrifter som skall gälla i landskapet finns tillgängliga på svenska.

7 kap. Landskapets ekonomi

44 § (12.7.1996/520) Budget

Lagtinget fastställer budget för landskapet. Närmare bestämmelser om landskapets budget fastställs i landskapslag.

När budgeten fastställs skall lagtinget sträva efter att de sociala förmånerna för landskapets befolkning är minst desamma som i riket.

Om lagtingets rätt att lagstifta om skatter samt om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen stadgas i 18 § 5 punkten.

45 § Avräkning

För att täcka utgifterna för självstyrelsen tillförs landskapet årligen av statsmedel ett belopp som fastställs vid en särskild avräkning (*avräkningsbeloppet*).

Avräkningen verkställs årligen i efterhand för varje kalenderår. På avräkningsbeloppet betalas ett årligt förskott.

46 § Beräkning av avräkningsbeloppet

Avräkningsbeloppet beräknas så att de i statsbokslutet för respektive år redovisade inkomsterna med undantag för upptagna nya statslån multipliceras med ett visst relationstal (*avräkningsgrunden*).

47 § Avräkningsgrunden och ändring av den

Avräkningsgrunden är 0,45 procent.

Om grunderna för statsbokslutet genomgår ändringar som väsentligt inverkar på avräkningsbeloppets storlek, skall avräkningsgrunden ändras.

Avräkningsgrunden skall höjas,

1) om landskapets utgifter har ökat genom att landskapet övertar förvaltningsuppgifter som ankommer på riket eller, efter överenskommelse med riket, genom att landskapet svarar för verksamhet som helt eller till betydande del tjänar riksintressen,

2) om uppnåendet av självstyrelsens syften orsakar väsentligt ökade kostnader, eller

3) om landskapets förvaltning annars belastas av betydande utgifter som inte hade förutsetts när denna lag stiftades.

Avräkningsgrunden skall sänkas, om riket har övertagit förvaltningsuppgifter som ankommer på landskapet och landskapets utgifter därigenom har minskat.

Om ändring av avräkningsgrunden stadgas i rikslag med lagtingets bifall.

48 § Extra anslag

På framställning av lagtinget kan extra anslag beviljas för osedvanligt stora engångsutgifter som inte rimligen kan finansieras med landskapets budget. Extra anslag kan beviljas endast för uppgifter som faller inom landskapets behörighet.

49 § Skattegottgörelse

Överstiger den i landskapet för ett skatteår debiterade inkomst- och förmögenhetsskatten 0,5 procent av motsvarande skatt i hela riket, tillkommer det överstigande beloppet (*skattegottgörelse*) landskapet.

50 § Upptagande av lån

För landskapets behov kan upptas obligationslån och andra lån.

51 § Särskilda bidrag

Landskapet skall beviljas bidrag av statsmedel

1) till förhindrande eller undanröjande av sådana väsentliga rubbningar i samhällsekonomin som särskilt drabbar landskapet, samt

2) för täckande av sådana kostnader som föranleds av naturkatastrof, kärnkraftsolycka, oljeutsläpp eller någon annan därmed jämförbar händelse, om inte landskapet skäligen bör bära kostnaderna.

Framställning om bidrag skall göras av landskapsregeringen senast under året efter det kalenderår till vilket utgifterna hänför sig. Ärendet skall om möjligt avgöras inom sex månader efter framställningen. (30.1.2004/68)

8 kap. Landshövdingen och Ålandsdelegationen

52 § Utnämning av landshövdingen

Till landshövding utnämns en person som har nödvändiga förutsättningar att utöva ämbetet så att landskapet förvaltas väl och statens säkerhet tillvaratas.

Landshövdingen utnämns av republikens president efter överenskommelse med lagtingets talman. Om samförstånd inte uppnås, skall presidenten utse landshövdingen bland fem personer som har föreslagits av lagtinget.

53 § Tjänstförrättande landshövding

Om tjänsten som landshövding är obesatt eller landshövdingen har förhinder, kan republikens president efter överenskommelse med lagtingets talman förordna en lämplig person att tills vidare sköta tjänsten.

54 § Entledigande av landshövdingen

Uppkommer fråga om entledigande av landshövdingen, skall lagtingets talman höras innan beslut fattas.

55 § Ålandsdelegationens sammansättning och beslutförhet

Ordförande i Ålandsdelegationen är landshövdingen eller någon annan som har förordnats av republikens president efter överenskommelse med lagtingets talman. Vid förhinder för ordföranden förs ordet av hans suppleant, som likaså förordnas av presidenten efter överenskommelse med lagtingets talman. Till ledamöter i delegationen utser statsrådet och lagtinget vardera två personer och för var och en av dem två suppleanter.

Delegationen är beslutför endast såsom fulltalig.

Delegationen kan höra sakkunniga.

56 § Ålandsdelegationens uppgifter

Delegationen ger på begäran utlåtanden till statsrådet och ministerierna samt till landskapsregeringen och domstolar. (30.1.2004/68)

Delegationen skall avgöra ärenden som avses i 62 §.

Delegationen skall dessutom

- 1) verkställa den avräkning som avses i 45 §.
- 2) fastställa skattegottgörelsen enligt 49 § samt
- 3) bevilja extra anslag enligt 48 § och bidrag enligt 51 § samt besluta om de villkor som möjligen förenas med dem.

Delegationen fastställer storleken på det förskott som nämns i 45 § 2 mom.

Beslut av delegationen i frågor som avses i 3 mom. stadfästs av republikens president. Beslutet skall inom tre månader stadfästas oförändrat eller lämnas utan stadfästelse. Om ett beslut lämnas utan stadfästelse, skall ärendet hänskjutas till delegationen för ny behandling.

57 § Kostnaderna för Ålandsdelegationen

Landskapet svarar för kostnaderna för Ålandsdelegationen till den del de hänför sig till de ledamöter som lagtinget har utsett. De övriga kostnaderna betalas av statsmedel.

9 kap. (30.1.2004/68) Internationella förpliktelser

58 § (30.1.2004/68) Förhandlingar om internationella förpliktelser

Landskapsregeringen kan hos behörig myndighet göra framställning om förhandlingar om fördrag och andra internationella förpliktelser.

Landskapsregeringen skall underrättas om förhandlingar angående fördrag och andra internationella förpliktelser i fråga om angelägenheter som faller inom landskapets behörighet. Gäller sådana förhandlingar angelägenheter som annars kan ha särskild betydelse för landskapet, skall landskapsregeringen underrättas, om detta lämpligen kan ske. Landskapsregeringen skall, om särskilda skäl finns, ges tillfälle att delta i förhandlingar som avses här.

59 § (30.1.2004/68) Ikraftträdande av internationella förpliktelser

Om ett fördrag eller någon annan internationell förpliktelse som Finland ingår eller förbinder sig till innehåller en bestämmelse i en fråga som enligt denna lag faller inom landskapets behörighet, träder bestämmelsen i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall till den författning genom vilken bestämmelsen sätts i kraft.

Står bestämmelsen i strid med denna lag, träder den i kraft i landskapet endast om lagtinget ger sitt bifall med ett beslut som fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna och lagen om sättande i kraft av förpliktelsen antas av riksdagen i den ordning 95 § 2 mom. grundlagen anger för lagförslag om sättande i kraft av en internationell förpliktelse som gäller grundlagen. Gäller bestämmelsen endast det språk på vilket landskapsmyndigheterna skall stå i förbindelse med utlänningar eller utländska myndigheter, behandlas lagförslaget dock i vanlig lagstiftningsordning i riksdagen.

Lagtinget kan bemyndiga landskapsregeringen att ge bifall som avses i 1 mom.

9 a kap. (30.1.2004/68) Ärenden som gäller Europeiska unionen

59 a § (30.1.2004/68) Beredning av nationella ställningstaganden

Landskapsregeringen har rätt att delta i beredningen vid statsrådet av Finlands ställningstaganden till beslut som fattas inom Europeiska unionen, om beslutanderätten annars enligt denna lag skulle höra till landskapets behörighet eller om saken på något annat sätt kan ha särskild betydelse för landskapet. För den händelse landskapets och rikets ståndpunkter i frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet inte kan samordnas, skall landskapets ståndpunkt på begäran av landskapsregeringen delges när Finlands ställningstaganden presenteras i Europeiska unionens institutioner.

Om det beslut som skall fattas inom Europeiska unionen helt eller delvis gäller tillämpning av Europeiska gemenskapens gemensamma politik på Åland, formulerar landskapsregeringen innehållet i Finlands ställningstagande till den del saken enligt denna lag annars skulle höra till landskapets behörighet.

Landskapsregeringen skall underrättas om beredningen inom Europeiska unionen av de ärenden som avses i 1 mom. Landskapsregeringen skall också på begäran ges tillfälle att

delta i Finlands delegations arbete när frågor som enligt denna lag hör till landskapets behörighet bereds inom Europeiska unionen.

59 b § (30.1.2004/68) Genomförande av beslut som har fattats inom Europeiska unionen

När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och bebörigheten i förvaltningsärenden fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som följer av denna lag.

Landskapsmyndigheterna och riksmyndigheterna skall samråda, om de åtgärder de kommer att vidta är beroende av varandra. Om endast en åtgärd kan vidtas i medlemsstaten i ett förvaltningsärende där både landskapet och riket har behörighet enligt denna lag, fattas beslutet om åtgärden av riksmyndigheten. Beslutet skall fattas efter samråd med landskapsmyndigheten så att samförstånd eftersträvas och landskapsmyndighetens ståndpunkter så långt som möjligt blir beaktade. Är landskapsmyndigheten och riksmyndigheten inte överens om vilka åtgärder som bör vidtas i en fråga som avses i detta moment, kan en rekommendation till avgörande begäras av Ålandsdelegationen.

Får medlemsstaterna enligt gemenskapsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet utse endast en förvaltningsmyndighet, utser riket denna myndighet. När denna myndighet fattar ett beslut som annars skulle höra till landskapets behörighet, skall beslutet fattas i enlighet med landskapsregeringens ståndpunkt.

Landskapsregeringen har rätt att stå i kontakt med Europeiska gemenskapernas kommission i ärenden som hör till landskapets behörighet och som gäller verkställighet i landskapet av beslut som har fattats inom Europeiska unionen. Landskapsregeringen och statsrådet kommer närmare överens om hur statsrådet skall informeras om sådana kontakter.

59 c § (30.1.2004/68) Ställningstaganden som gäller fördragsbrott

Riksmyndigheterna bereder i samverkan med landskapsregeringen innehållet i Finlands svar på ställningstaganden av Europeiska gemenskapernas kommission angående brister vid fullgörandet av medlemsstatens skyldigheter till den del fullgörandet hör till landskapets behörighet samt Finlands ställningstaganden som i ett sådant ärende framförs vid Europeiska gemenskapernas domstol.

59 d § (30.1.2004/68) Landskapets nationella ansvar

Har Europeiska gemenskapernas domstol dömt finska staten att betala ett standardbelopp, ett vite eller något motsvarande penningbelopp, är landskapet ansvarigt för detta belopp gentemot riket till den del en åtgärd eller försummelse från landskapets sida är orsak till domen.

Är finska staten utifrån sitt ansvar som medlemsstat skyldig att betala tillbaka gemenskapsmedel till Europeiska gemenskapen, är landskapet ansvarigt för beloppet gentemot riket till den del förvaltningen eller övervakningen av de återbetalade medlen hörde till landskapet.

Är finska staten skyldig att betala ersättning till enskilda för en skada som orsakats av att de gemenskapsrättsliga förpliktelseerna i ett ärende inom landskapets behörighet genomförs bristfälligt eller oriktigt, är landskapet till denna del ansvarigt för ersättningen gentemot staten.

Riket och landskapet kan jämka de ansvarsbelopp som avses i 1–3 mom. En tvist om ansvaret behandlas som förvaltningstvistemål vid Ålands förvaltningsdomstol enligt vad som föreskrivs i 12 kap. förvaltningsprocesslagen (586/1996) och i denna paragraf.

59 e § (30.1.2004/68) Europeiska gemenskapens regionkommitté

Till en av Finlands representanter i Europeiska gemenskapens regionkommitté skall föreslås en kandidat som landskapsregeringen utser.

10 kap. Särskilda stadganden

60 § Lagenligheten av landskapsförfordningar samt behörighetskonflikter

Om ett stadgande i en landskapsförfordning står i strid med landskapslag eller i landskapet tillämplig rikslagstiftning, får det inte tillämpas av myndigheterna.

Uppstår meningsskiljaktighet angående en landskaps- eller riksmyndighets behörighet att vidta en viss förvaltningsåtgärd, avgörs frågan på framställning av landskapsregeringen eller riksmyndigheten av högsta domstolen, sedan utlåtande har inhämtats av myndigheten i fråga och Ålandsdelegationen. (30.1.2004/68)

60 a § (31.12.1994/1556) Sekretess

Rikslagstiftningen gäller för sekretess och handlingars offentlighet i frågor som avses i 9 och 9 a kap.

60 b § (30.1.2004/68) Tjänsteåtal

Lantrådet och ledamöter av landskapsregeringen åtalas för tjänstefel vid Åbo hovrätt.

61 § Statens mark och byggnader

Behöver staten mark i landskapet för egentlig statsförvaltning, skall landskapet tillhandahålla lämpliga områden. Om landskapet inte tillhandahåller områden, är staten oförhindrad att utan landskapets medverkan förvärva behövlig mark.

Om sådan mark som avses i 1 mom. inte längre behövs för egentlig statsförvaltning, övergår statens rätt till landskapet, varvid byggnader och anläggningar som blivit obehövliga tillfaller landskapet om de inte flyttas bort.

Om tillhandahållande av mark enligt 1 mom. och om övertagande av mark och annan egendom enligt 2 mom. skall respektive ministerium och landskapsregeringen överenskomma. (30.1.2004/68)

Vid inlösen av fast egendom för statens behov tillämpas rikets lag.

62 § Meningsskiljaktighet i vissa fall

Uppstår meningsskiljaktighet i en fråga som avses i 30 § 12 punkten eller 61 § 1 eller 2 mom., avgörs saken av Ålandsdelegationen.

63 § Landskapets rätt till arv

Om det inte finns någon arvinge till den som vid sitt frånfälle var fast bosatt i landskapet, tillfaller arvet landskapet Åland. Fast egendom eller därmed jämförbar annan egendom, som landskapet har fått i arv, som finns utanför landskapet och som inte behövs för att täcka boets skulder, skall dock överlåtas till staten.

64 § Examen i annat nordiskt land

Genom förordning kan stadgas att en examen som utgör behörighetsvillkor för stats-tjänst i landskapet kan ersättas med en jämförbar examen i Danmark, Island, Norge eller Sverige.

65 § Statlig näringsverksamhet och vissa tjänster i landskapet

Förbehålls staten, en självständig statsanstalt eller ett samfund i vilket staten har avgörande inflytande ensamrätt att utöva sådan näringsverksamhet som enligt 27 och 29 §§ regleras genom rikslagstiftning, kan genom förordning stadgas att landskapet eller ett samfund där landskapet har avgörande inflytande skall ha samma rätt att utöva motsvarande näring på Åland, om det inte föreligger vägande skäl mot detta.

Vad som i 30 § 1 punkten, 42 § 1 mom. och 64 § stadgas om statstjänst gäller även tjänster i landskapet vid självständiga statsanstalter. Detsamma gäller också, på det sätt som stadgas genom förordning, för tjänster i samfund i vilka staten har avgörande inflytande.

66 § Skattefrihet för landskapet

I fråga om skattefrihet och andra därmed jämförbara förmåner åtnjuter landskapet samma rätt som staten.

67 § Införande av kommunal rösträtt i vissa fall

Under de förutsättningar som anges i landskapslag medges finska medborgare som saknar hembygdsrätt samt danska, isländska, norska och svenska medborgare rösträtt och valbarhet vid val av förtroendevalda inom kommunalförvaltningen. Sådan rösträtt och valbarhet kan på samma sätt medges medborgare i andra stater. (31.12.1994/1556)

Beslut om antagande av en landskapslag som avses i 1 mom. skall fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

68 § Valkrets

Vid riksdagsmannaval och vid val av republikens president utgör landskapet en valkrets. Om dessa val stadgas särskilt.

69 § Ändring av självstyrelselagen. Landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelse från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. (28.1.2000/75)

I landskapslag kan stadgas att beslut om antagande av landskapslag skall fattas av lagtinget med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. En landskapslag där ett sådant stadgande ingår skall antas i samma ordning.

11 kap. Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

70 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Genom denna lag upphävs självstyrelselagen för Åland av den 28 december 1951 (670/51) jämte senare ändringar (*den äldre lagen*), samt lagen den 16 februari 1979 om tillämpningen i landskapet Åland av lagen om ändringsökande i förvaltningsärenden (182/79) och övriga stadganden som står i strid med denna lag.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft. Landstinget kan redan innan lagen träder i kraft vid antagande av landskapslag tillämpa

denna lags stadganden. En sådan landskapslag blir dock inte gällande förrän denna lag har trätt i kraft.

Ålandsdelegationen som utses enligt denna lag sköter också de uppgifter som enligt den äldre lagen ankommer på Ålandsdelegationen.

71 § Tidigare stadgandens giltighet

Har genom denna lag eller med stöd av den till rikslagstiftningen hänförs ett rättsområde som tidigare reglerats genom landskapslag, eller till landskapets lagstiftningsbehörighet överförs ett område som tidigare har reglerats genom rikslagstiftning, skall landskapslag eller rikslagstiftning, som inom detta rättsområde tillkommit innan denna lag har trätt i kraft, fortfarande tillämpas i landskapet till dess den upphävs, landskapslagen genom förordning och rikslagstiftningen genom landskapslag.

72 § Hembygdsrätt

Den som när denna lag träder i kraft har sitt egentliga bo och hemvist i landskapet har rätt att på ansökan hos landskapsregeringen erhålla hembygdsrätt i enlighet med den äldre lagens bestämmelser därom. (30.1.2004/68)

I fråga om hembygdsrätt följer adoptivbarn sina adoptivföräldrar även då barnet har adopterats innan denna lag träder i kraft.

73 § Utövande av näring

Den som när denna lag träder i kraft har sitt egentliga bo och hemvist i landskapet har rätt att, sedan han utan avbrott varit bosatt under fem år i landskapet, utöva näring i landskapet med stöd av stadgandena i den äldre lagen.

Enskilda personer, bolag, andelslag, föreningar, andra sammanslutningar och stiftelser, som när denna lag träder i kraft utövar näring i landskapet med stöd av stadgandena i den äldre lagen, har rätt att även framdeles utöva näring enligt den äldre lagen.

74 § Behandling av ärenden vid övergång av behörighet

Ett ärende som är anhängigt när behörighet enligt denna lag övergår från en myndighet till en annan skall slutbehandlas av den myndighet där ärendet är anhängigt, varvid den lagstiftning som gällde före överföringen skall iaktas.

Då ändring söks i en myndighets avgörande som har givits innan behörigheten övergick skall den äldre lagen och annan tillämplig tidigare lag följas.

75 § Statsanställda

Den vars uppgifter i ett anställningsförhållande till staten enligt denna lag har överförts till landskapet skall, om han samtycker därtill, med bibehållna förmåner överflyttas till motsvarande uppgifter i landskapets tjänst i enlighet med vad som stadgas genom förordning.

Till dess en förordning som avses i 42 § 1 mom. har givits, skall om den språkkunskap som krävs av den som anställs i statens tjänst i landskapet gälla vad som när denna lag träder i kraft stadgas i den äldre lagen och i lagstiftningen om den språkkunskap som skall av stats-tjänsteman fordras.

Den som när denna lag träder i kraft är anställd i statens tjänst i landskapet är utan hinder av en förordning som utfärdats med stöd av 42 § 1 mom. fortfarande behörig att inneha anställningen.

76 § (30.1.2004/68)

76 § har upphävts genom L 30.1.2004/68.

77 § Ordinarie finansiell utjämning, extraordinarie anslag och ändring av avräkningsgrunden

Ordinarie utjämning enligt den äldre lagen verkställs sista gången för året innan denna lag träder i kraft.

Till extraordinarie anslag som har blivit stadfäst innan denna lag träder i kraft kan tillägg beviljas under två år efter ikraftträdandet.

Avräkningsgrunden skall ändras, om grunderna för statsbokslutet innan lagen träder i kraft genomgår ändringar enligt 47 § 2 mom.

78 § Mark, byggnader och anläggningar

Vad som stadgas i 61 § 2 mom. gäller även mark, byggnader och anläggningar som när denna lag träder i kraft används för egentlig statsförvaltning.

Genom förordning kan stadgas att annan staten tillhörig mark, byggnad eller anläggning än sådan som avses i 1 mom. övergår till landskapet.

79 § Lös egendom

Då en landskapsmyndighet enligt denna lag övertar en statsmyndighets verksamhet, skall statsmyndighetens lösa egendom i landskapet, vilken behövs för verksamheten, utan ersättning överlåtas till landskapet.

Regeringens proposition 73/90, Grundlagsutsk. bet. 15/90 och 3/91, Stora utsk. bet. 332/90

Ikraftträdelsestadganden:

31.12.1994/1556 :

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.

RP 307/94, GrUB 9/94

12.7.1996/520 :

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

De förändringar av pensionskyddet som mellan den 1 januari 1993 och den dag denna lag träder i kraft genom landskapslag gjorts gällande för landskapets anställda och andra som omfattas av landskapets pensionssystem skall inte tillämpas på de arbetspensioner som intjänats för landskapets privaträttsligt anställda under motsvarande tidsperiod.

Den som när denna lag träder i kraft är eller har varit anställd hos en privat arbetsgivare vilken tillhandahåller en kommun eller ett kommunalförbund socialvårdstjänster och som med stöd av den äldre självstyrelselagen för Åland (670/51) omfattats av landskapets pensionssystem samt anställdts före den 1 januari 1994 skall omfattas av landskapets pensionssystem enligt 2 mom.

Den som när denna lag träder i kraft är eller har varit anställd vid någon annan privat landskapsunderstödd institution än en sådan som avses i 3 mom. och omfattats av landskapets

pensionssystem enligt landskapslag utfärdad medan den äldre självstyrelselagen för Åland var i kraft skall omfattas av landskapets pensionssystem enligt 2 mom.

RP 43/96, GrUB 2/96, RSv 62/96

28.1.2000/75 :

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2000.

RP 147/1998, GrUB 12/1998, RSv 286/1998, VLF 3/1999, GrUB 5/1999, RSk 23/1999

30.1.2004/68 :

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2004. Lagens 25 § 1 mom. om anförande av besvär hos Ålands förvaltningsdomstol över ett beslut av en myndighet under landskapsregeringen tillämpas dock bara på besvär som anförts över beslut som givits efter lagens ikraftträdande.

Vad som i andra lagar och förordningar sägs om Ålands landskapsstyrelse skall efter ikraftträdandet avse Ålands landskapsregering.

RP 18/2002, GrUB 7/2002, RSv 246/2002, VLF 1/2003, GrUB 1/2003, RSk 26/2003

-Källa: Finlex (www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1991/19911144), med tillstånd av Edita Publishing/ förlagschef Jari Linhala.

3. JORDFÖRVÄRVSLAG FÖR ÅLAND 3.1.1975/3

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet på sätt 67 § riksdagsordningen föreskriver, stadgas med Ålands landstings bifall, som följer:

1 §

För att förverkliga den åländska befolkningens rätt till jordbesittningen på Åland gäller angående förvärv och besittning av fast egendom i landskapet i denna lag stadgade inskränkningar.

2 § (16.8.1991/1145)

Personer som inte har åländsk hembygdsrätt samt bolag, andelslag, föreningar, andra sammanslutningar, anstalter, stiftelser eller samfund får inte utan tillstånd av [landskapsstyrelsen] med äganderätt förvärva eller med stöd av legoavtal eller något annat avtal besitta fast egendom i landskapet. Genom landskapslag kan stadgas om undantag från detta.

Vad denna lag stadgar om förvärv av fast egendom skall även gälla en outbruten del av en fastighet samt förvärv genom överlåtelse av andel i ett dödsbo som äger eller besitter fast egendom.

Den som förlorar sin hembygdsrätt behöver inte med anledning härav tillstånd för att besitta fast egendom med stöd av ett redan ingånget legoavtal eller något annat avtal så länge avtalet är i kraft. På en förlängning av avtalet tillämpas dock 1 mom.

3 § (16.8.1991/1145)

Utan hinder av denna lag får bröstarvinge och make genom arv förvärva egendom som avses i 2 § och, om de är delägare i ett dödsbo som äger eller besitter fast egendom, förvärva andelar i dödsboet. Vid avvittring som förrättas efter en make får den efterlevande utan hinder av denna lag förvärva egendom på grund av giflorätt. Genom landskapslag stadgas under vilka förutsättningar en bröstarvinge eller make utan hinder av denna lag med stöd av testamente kan förvärva egendom som avses i 2 §. Likaså stadgas genom landskapslag under vilka förutsättningar en make kan äga eller besitta sådan egendom tillsammans med den andra maken som har hembygdsrätt samt under vilka förutsättningar en make kan äga eller besitta sådan egendom när makarnas samlevnad har upphört eller efter äktenskapskillnad.

Är någon annan än en bröstarvinge eller den efterlevande maken delägare i ett dödsbo som äger eller besitter fast egendom och har en sådan delägare inte hembygdsrätt, kan [landskapsstyrelsen], om dödsboet inte har skiftats inom två år från dödsfallet och dödsbodelägaren inte har beviljats tillstånd enligt 2 § 1 mom., med samma rätt som en dödsbodelägare yrka skifte av dödsboet. Angående rätten att besitta fast egendom som vid skiftet har tillfallit en här nämnd dödsbodelägare gäller i övrigt vad som i denna lag stadgas om förvärv av fast egendom.

I 2 § nämnd egendom som utgör pant eller säkerhet för en obetald fordran kan utan tillstånd förvärvas av en bank för högst fem år. Sedan denna tid har löpt ut skall i fråga om förvärvet iakttas vad som i övrigt stadgas i denna lag.

4 §

Tillstånd, som avses i 2 § skall sökas hos [landskapsstyrelsen]. Har överlåtelsehandling eller annat avtal redan upprättats, skall tillstånd sökas inom tre månader från det handlingen undertecknades. Handlingen eller avskrift därav skall bifogas ansökan.

[Landskapsstyrelsen] kan utan hinder av vad i 1 mom. angående tid för ansökan om tillstånd är stadgat behandla tillståndsansökan, som gjorts efter tidens utgång, om på grund av ansökan särskilda skäl därtill anses föreligga.

Innan [landskapsstyrelsen] till slutlig prövning upptar ansökan om tillstånd skall utlåtande införskaffas av den kommun i vilken fastigheten är belägen.

5 §

Har tillstånd för förvärv av fast egendom icke sökts, skall [landskapsstyrelsen] meddela den, som underlåtit att inlämna ansökan, att egendomen inom sex månader från den dag meddelandet bevisligen kommit honom tillhanda skall överlåtas till någon, som har rätt att förvärva densamma, vid äventyr att den eljest försäljes på offentlig auktion. Samtidigt skall tillkännagivas, att tillståndsansökningen inom sagda tid kan sändas till [landskapsstyrelsen], varvid de i 4 § 2 mom. avsedda särskilda skälen även bör framläggas i ansökningen. Är vederbörandes postadress icke känd, sändes meddelandet till ifrågavarande fastighet.

Har de förhållanden, på grund av vilka vederbörandes rätt att förvärva fast egendom är inskränkt, icke upphört, skall [landskapsstyrelsen] efter utgången av den i 1 mom. avsedda tiden om sex månader förordna om egendomens försäljning på offentlig auktion för ägarens räkning.

6 §

Har [landskapsstyrelsen] avslagit ansökan om tillstånd rörande förvärv av fast egendom och har egendomen icke inom sex månader därefter överlåtit till någon som har rätt att äga sagda egendom, skall [landskapsstyrelsen], om icke de förhållanden som inskränker vederbörandes rätt att äga fast egendom upphört, förordna om offentlig auktion med iakttagande i tillämpliga delar av vad i 5 § 2 mom. är stadgat. Till [landskapsstyrelsens] beslut om att ansökan avslagits, vilket skall tillställas sökanden, skall fogas tillkännagivande om vad i detta moment till efterrättelse är stadgat.

Den som överlåtit fast egendom är icke berättigad att klandra fänget på den grund att detta strider mot stadgandena i denna lag.

7 §

Upplåtes fast egendom enligt lego- eller annat avtal till i 2 § avsedd person, sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund och har tillstånd icke sökts såsom i 4 § stadgas, skall [landskapsstyrelsen] meddela legotagaren och legogivaren, att avtalet om sex månader från den dag meddelandet bevisligen kommit honom tillhanda bör upphävas vid äventyr att avtalet förklaras ogiltigt och obehörig besittare vräkes från egendomen. Samtidigt skall tillkännagivas, att tillståndsansökningen inom sagda tid kan sändas till [landskapsstyrelsen], varvid de i 4 § 2 mom. avsedda särskilda skälen även bör framläggas i ansökningen. Är vederbörandes postadress icke känd, sändes meddelandet till ifrågavarande fastighet.

Har de förhållanden, på grund av vilka vederbörandes rätt att besitta fast egendom är inskränkt, icke upphört, skall [landskapsstyrelsen] efter utgången av den i 1 mom. nämnda tiden om sex månader förordna, att avtalet är ogiltigt och vidtagna åtgärd för att obehörig besittare vräkes.

Har [landskapsstyrelsen] avslagit ansökan om tillstånd att besitta fast egendom och har det avtal, på vilket besittningen grundar sig, icke inom sex månader därefter upphävts, skall [landskapsstyrelsen] förfara som i 2 mom. stadgas.

8 §

Då i 2 § nämnt tillstånd meddelas, kan det beviljas på de villkor [landskapsstyrelsen] med avseende fäst vid lagens i 1 § nämnda syftemål prövar nödigt föreskriva. Härvid kan som villkor jämväl föreskrivas, att fastigheten icke utan [landskapsstyrelsens] medgivande får användas för annat än i tillståndsansökan angivet ändamål.

9 §

Har genom laga kraft vunnet domstolsutslag fastställts att någon som har fång på fast egendom är mellanhand för annan, vars rätt att äga egendomen är underkastad i denna lag stadgade inskränkningar, i det han huvudsakligen för dennes räkning uppträder såsom ägare (bulvan), skall [landskapsstyrelsen], därest egendomen icke inom sex månader överlättes till någon som är berättigad att äga densamma, förordna att den skall försäljas på offentlig auktion. Sådant förordnande gäller oaktat fastigheten har överlåtits till annan efter sagda tid.

Har på i 1 mom. nämnt sätt fastställts, att någon på grund av lego- eller annat avtal såsom bulvan för annans räkning besitter fast egendom, skall [landskapsstyrelsen] omedelbart vidtaga åtgärder för vräkning av innehavaren.

Talan angående fastställande av i 1 och 2 mom. nämnda förhållanden skall av allmän åklagare väckas vid domstol på den ort, där egendomen är belägen. Domstol åligger att utan dröjsmål tillställa [landskapsstyrelsen] avskrift av sitt utslag.

10 §

Vad i 9 § 1 mom. är stadgat skall jämväl äga tillämpning i det fall att genom laga kraft vunnet domstolsutslag fastställts att den, som erhållit i 2 § nämnt tillstånd att förvärva fast egendom, brutit mot i tillståndsbeslutet med stöd av 8 § uppställt villkor.

Vad i 9 § 2 mom. är stadgat skall jämväl äga tillämpning i det fall att på ovan i 1 mom. nämnt sätt fastställts att den, som beviljats tillstånd att på grund av lego- eller annat avtal besitta fast egendom, brutit mot i tillståndsbeslutet uppställt villkor.

Talan angående fastställande av i 1 och 2 mom. nämnda förhållanden skall av allmän åklagare på anmälan av [landskapsstyrelsen] väckas vid domstol på den ort där egendomen är belägen. Domstol åligger att utan dröjsmål tillställa [landskapsstyrelsen] avskrift av sitt utslag.

På särskilda skäl kan [landskapsstyrelsen] avstå från i 3 mom. nämnd anmälan under förutsättning att rättelse skett i fråga om villkorets iakttagande.

11 §

Då i 9 och 10 §§ avsedd talan upptages till behandling vid domstol, skall därom göras anteckning i protokollet över in-teckningsärenden.

12 §

Beträffande auktion, som förrättas på grund av stadgandena denna lag, skall med nedan i denna paragraf nämnda undantag i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad om försäljning i utmätningsväg är stadgat.

Fast egendom må icke försäljas till i 2 § nämnd person eller sammanslutning, såframt denna icke därförinnan erhållit rätt att äga densamma. Äger auktionsförrättare icke kännedom

därom, huruvida den som vid auktionen gjort högsta anbudet är berättigad att äga fast egendom i landskapet, och har honom icke före auktionens avslutande företetts utredning därom, skall han efter auktionens slut anskaffa sådan utredning på bekostnad av den, som gjort anbudet. Framgår härvid att denna icke har rätt att äga fast egendom, skall ny auktion förrättas, varvid i tillämpliga delar skall gälla vad i 5 kap. 45 § 2 mom. utskönningslagen är stadgat. Då auktionen förrättas med stöd av 9 § har fastighetens ägare icke rätt att inropa densamma.

I kungörelse och kallelsebrev, som utfärdas beträffande auktion på fast egendom, bör angivas att auktionen förrättas på grund av denna lag och med i 2 mom. angiven begränsning.

13 §

Polismyndighet och annan vederbörande myndighet åligger övervaka, att fast egendom icke förvärvas eller besittes i strid med bestämmelserna i denna lag eller i strid med villkoren i [landskapsstyrelsens] tillståndsbeslut ävensom att sådana bulvanförhållanden som nämnes i 9 § icke förekommer och att stadgandena i denna lag även i övrigt iakttagas.

Häradsskrivaren i Ålands härad åligger att till [landskapsstyrelsen] översända avskrift av de journalutdrag rörande i denna lag avsedda fastighetsöverlåtelser vilka offentligt köpvittne tillställt honom.

14 §

Den som i landskapet Åland söker lagfart eller in-teckning eller registrering till säkerhet för legoavtals bestånd skall förutom i lag eller annorstädes föreskriven utredning förete antingen utredning därom att han innehar åländsk hembygdsrätt eller att sökanden meddelats i 2 § avsett tillstånd.

15 §

Den som beviljats i 2 § avsett tillstånd är skyldig att vid granskning som verkställs på förordnande av [landskapsstyrelsen], visa att i stöd av 8 § föreskrivet villkor iakttagits.

16 §

Över ändamålsenligheten av [landskapsstyrelsens] med stöd av denna lag fattade beslut får besvär icke anföras.

17 § (28.1.2000/76)

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

18 §

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1975 och genom densamma upphäves lagen den 28 december 1951 om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland (671/51).

På överlåtelse av fastighet i landskapet Åland, som skett innan denna lag trätt i kraft, skall likväl stadgandena i lagen om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fast egendom i landskapet Åland även därefter äga tillämpning. Vid förlängning av giltighetstiden för legoavtal, som ingåtts före denna lags ikraftträdande, skall stadgandena i denna lag äga tillämpning.

ISBN 952-12-1566-6